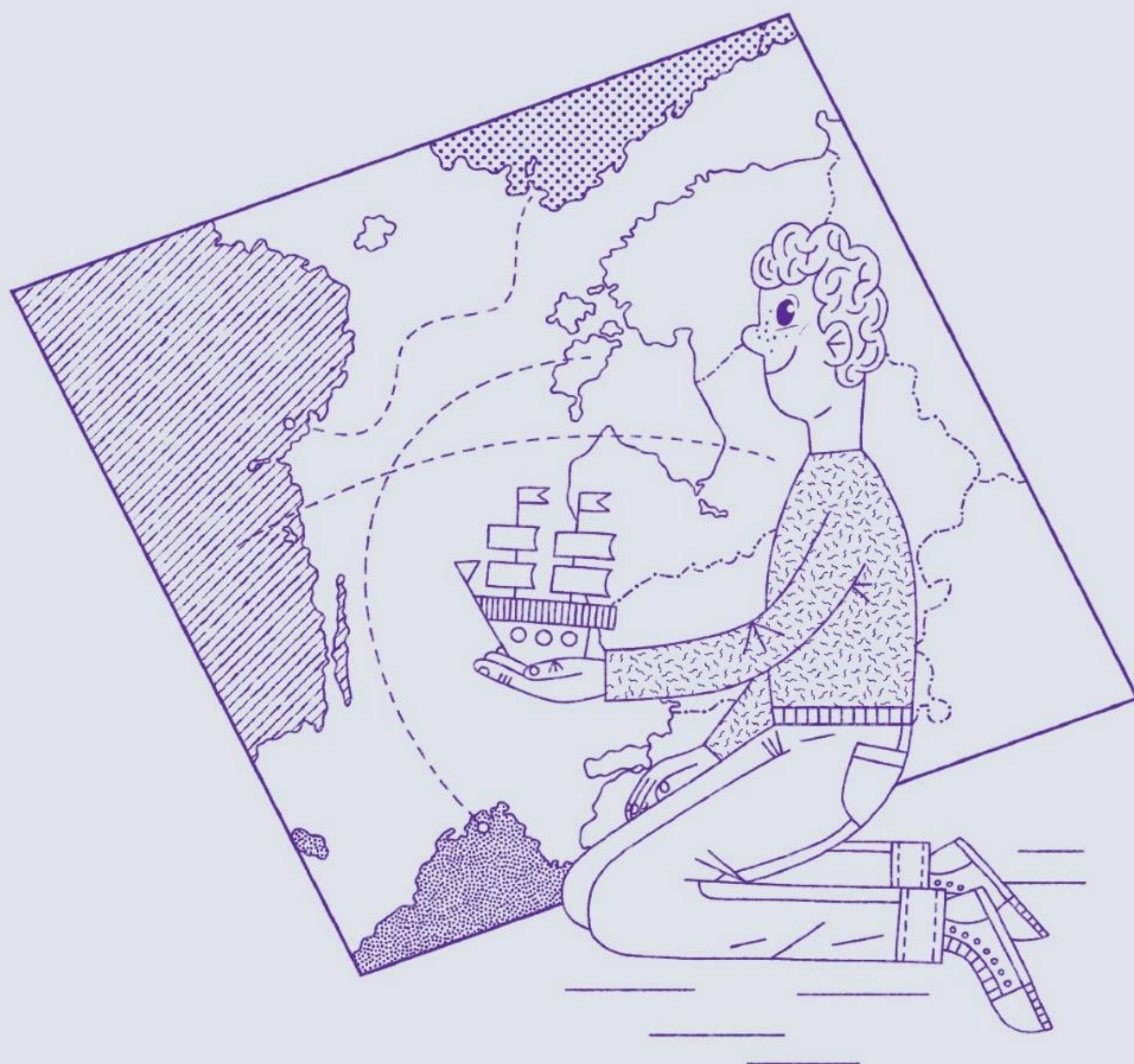
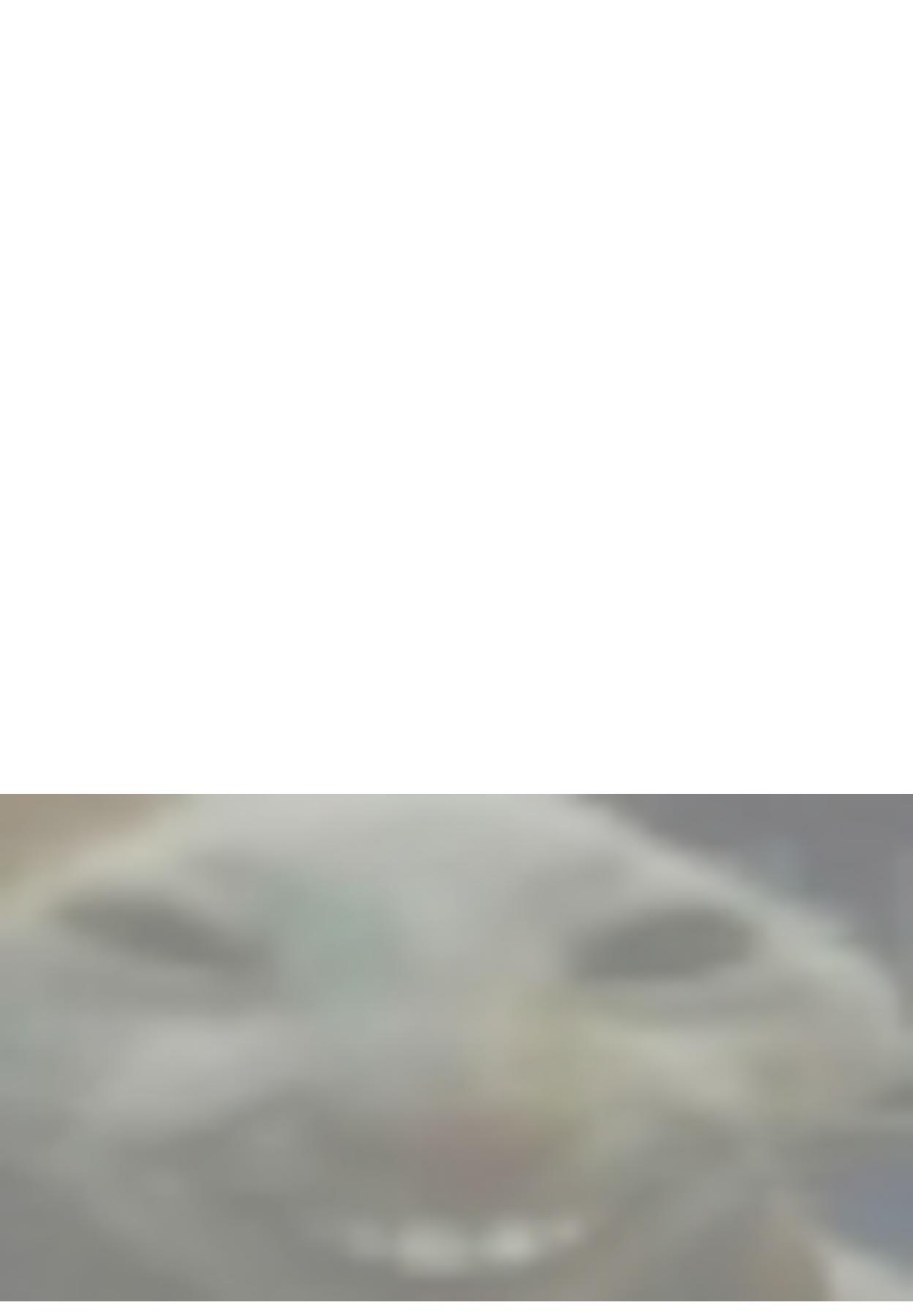

Historia

6

Zeszyt ćwiczeń

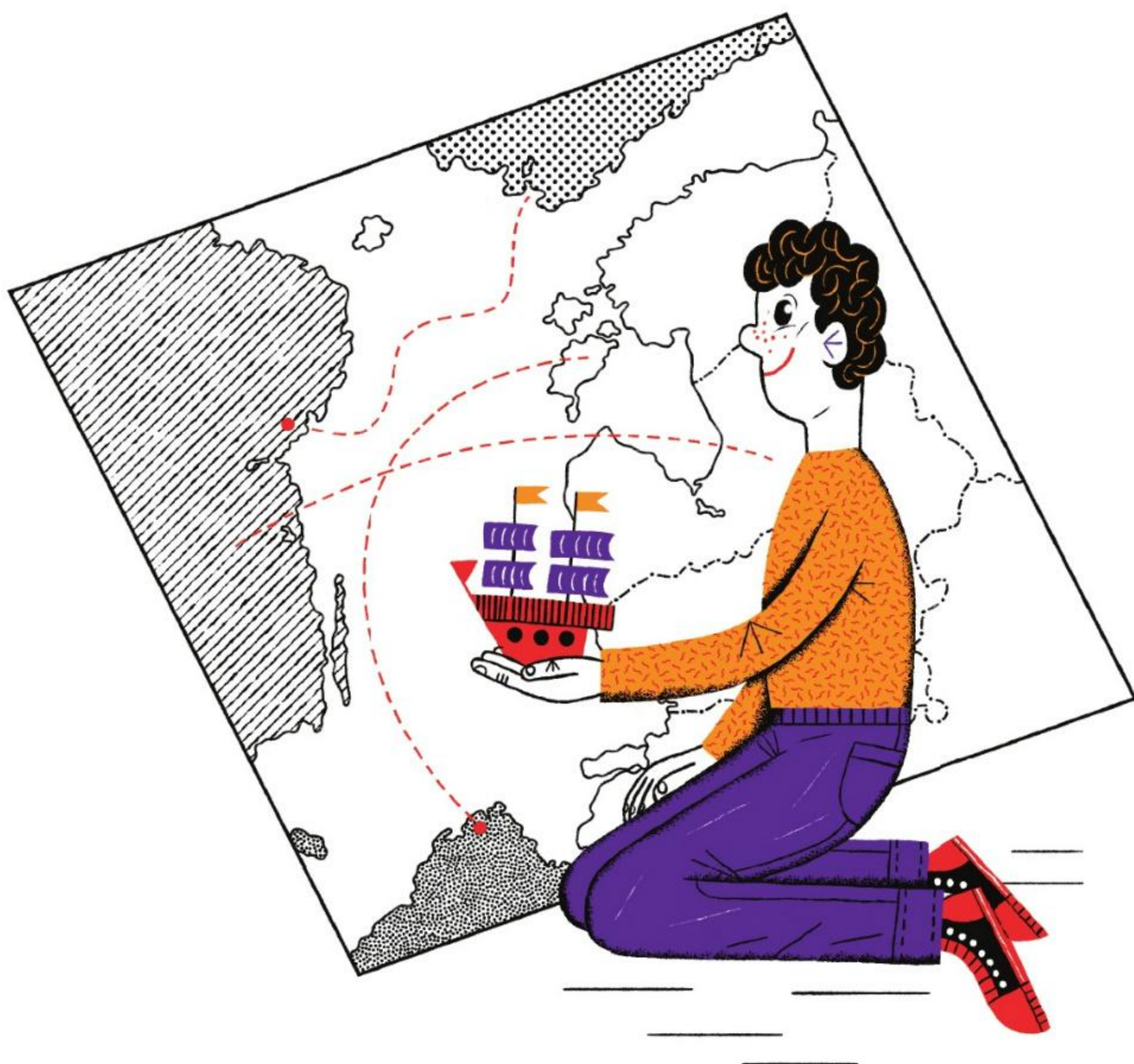

Szymon Ciechanowski

6

Historia

Zeszyt ćwiczeń dla klasy szóstej
szkoły podstawowej

Redaktor serii
Wojciech Sygut

Redaktor prowadzący
Szymon Ciechanowski

Redakcja merytoryczna
Katarzyna Kucharczuk

Redakcja językowa
Anna Kołat

Korekta
Paulina Zaborek

Redakcja techniczna
Paweł Kowalski

Skład i łamanie
Oficina Wydawnicza Pegaz / Rafał Kulig

Ilustracje

Marcin Kot (s. 10, 22, 23 – kontur Rzeczypospolitej, 52, 56, 57, 71, 78); Agata Zarzycka (s. 9 – statek, 20, 23 – książki, 27, 29, 31, 46, 50, 67, 76, 81, 84)

Redakcja artystyczna
Magdalena Sarnot-Wrzecionowska, Marcin Kot

Projekt i koncepcja artystyczna
Futu Creative / Kay Humelt i Rafał Kwiczor

Koordynacja prac graficznych
Magdalena Sarnot-Wrzecionowska

Projekt okładki
Futu Creative / Kay Humelt i Rafał Kwiczor

Ilustracja na okładce i stronie tytułowej
Acapulco Studio / Agata Dudek i Małgorzata Nowak

Opracowanie kartograficzne
CartoTeam

Fotoedycja
Grzegorz Wrzecionowski

Wykaz dysponentów praw autorskich do obrazów i zdjęć zamieszczonych w publikacji

Archiwum wydawnictwa MAC / GE S.A.: *Ostatnia Wieczerza*, s. 12; *Ekstaza św. Teresy*, s. 16; *Hołd pruski*, s. 19; *Bitwa pod Kircholmem i półbroja husarska*, s. 38; *Przysięga Kościuszki na Rynku Krakowskim i Panorama Racławicka*, s. 74; **BE&W:** Alamy (kipu, s. 5); AKG IMAGES GmbH (pistolet, s. 9); Jan Włodarczyk (kamienice w Kazimierzu Dolnym, s. 24); **Biblioteka Narodowa:** POLONA (folwark, s. 27); **East News:** akg-images (drukarnia, s. 51); Album / Metropolitan Museum of Art, NY (teatr, s. 57), The Print Collector (biblioteka, s. 57); **Muzeum Narodowe w Krakowie / Muzeum Książąt Czartoryskich:** Pracownia Fotograficzna Muzeum Narodowego w Krakowie, Aleksander Orłowski, Polska ok. 1800 roku (*Rzeź Pragi*, zw. czasem *Wzięcie Pragi*, papier, akwarela, ołówek, nr inw MNK-MKCz XV- Rr.-198, s. 74); **Muzeum Narodowe w Warszawie:** *Uchwalenie Konstytucji 3 maja*, s. 72; *Wieszanie zdrajców*, s. 74; **Pinakoteka:** *Szwedzi w Polsce*, s. 45; **Shutterstock.com:** Andrey_Kuzmin (stylizowana apla, s. 4, 31, 46); NiarKrad (tarasy uprawne, s. 5); Barna Tanko (Piramida Słońca, s. 5); BorisVetshev (kalendarz aztecki, s. 5); gallimaufry (mapa świata, s. 8); Africa Studio (złoto, s. 9); anat chant (herbata, s. 9); Artsplav (futro, s. 9); bergamont (pomidory, s. 9); Erik Lam (koń, s. 9); Ines Behrens-Kunkel (bawełna, s. 9); Kovaleva_Ka (kukurydza, s. 9); MIGUEL GARCIA SAAVEDRA (kawa, s. 9); M. Unal Ozmen (mąka, s. 9); alexsmaga (Kaplica Zygmuntowska, s. 24); Nahlik (Złota Brama w Gdańsku, s. 24); Mariola Anna S (dziedziniec zamku na Wawelu, s. 24); Fedor Selivanov (pełna zbroja rycerska, s. 38); trubitsyn (buława hetmańska, s. 38); Kristyna Henkeova (sygnalizatory, s. 54); Picsfive (stylizowana apla, s. 62); Aleksey Stemmer (Pałac na Wyspie, s. 76); **Wikipedia.org, CC BY 2.0 fr:** Rama (kompas, s. 8); **Wikipedia.org, CC BY 4.0:** Jacek Halicki (putto, s. 48); **Wikipedia.org, domena publiczna:** Ortelius (karawela, s. 8); Gallerie dell'Accademia (*Człowiek witruiński*, s. 11); Institut de France (maszyna latająca, s. 11); Luc Viatour (embrion, s. 11); Vatican Museums (*Szkoła ateńska*, s. 12); The Bridgeman Art Library, Object 308462 (portret Lutra, s. 13); The Bridgeman Art Library, Object 80411 (portret Kalwina, s. 13); Musée cantonal des Beaux-Arts (*Noc św. Bartłomieja*, s. 14); Chrumps (*Indeks ksiąg zakazanych*, s. 15); FA2010 (św. Franciszek Ksawery, s. 15); Hohum (inkwizycja, s. 15); Haumart (książę Albrecht Hohenzollern, s. 19); M.K. (wielki mistrz Albrecht Hohenzollern, s. 19); Hohum (portret Frycza Modrzewskiego, s. 23); <http://www.frombork.art.pl/Ang10.htm> (portret Kopernika, s. 23); POLONA (portret Kochanowskiego, s. 23); BurgererSF (portret Batorego, s. 33); Nick Michael (pistolet, s. 38); Royal Armoury (karabela, s. 38); National Art Museum of Ukraine (*Wjazd Chmielnickiego do Kijowa*, s. 40); Piotrus (oblężenie Jasnej Góry, s. 41); Narodowe Muzeum Sztuki Republiki Białorusi (portret Radziwiłła, s. 42); Zamek Królewski w Warszawie (portret Czarnieckiego, s. 42); Mathiasrex (*Bitwa pod Wiedniem*, s. 44); Szczebrzeszynski (portret Szczuki, s. 47); Museo del Prado (Ludwik XIV, s. 54); Collections.chateauversailles.fr (*Alegoria Ludwika XIV*, s. 55); Jan Arkesteijn (portret Fryderyka II, s. 60); Kunsthistorisches Museum (portret Katarzyny II, s. 60); UpdateNerd (portret Józefa II, s. 60); Mathiasrex (portret Leszczyńskiego, s. 64); Zew99 (portret Augusta II, s. 64); Bibliothèque nationale de France (karykatura *Trzy stany*, s. 78); Library of Congress (karykatura Napoleona, s. 83); The Yorck Project (2002) (*Apoteoza Napoleona*, s. 83)

ćwiczenie o wyższym
stopniu trudności

samokształcenie

zadanie nawiązujące
do innego przedmiotu

Wydawca oświadcza, że dołożył wszelkich starań, aby dotrzeć do wszystkich właścicieli i dysponentów praw autorskich. Osoby, których nie udało nam się ustalić, prosimy o kontakt z wydawnictwem.

Książka, którą nabyłeś, jest dziełem twórcy i wydawcy. Przestrzegaj praw, jakie im przysługują. Udostępniając książkę lub jej fragmenty, rób to wyłącznie w zakresie dozwolonego użytku, który określają przepisy prawa. Zawartość książki możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Kopiuując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty.

© Grupa MAC S.A., Kielce 2019

ISBN 978-83-8108-586-1

Grupa MAC S.A.
25-561 Kielce, ul. Witosa 76
tel. 41 366 55 55, faks: 41 366 33 02
e-mail: kontakt@mac.pl; www.mac.pl

Spis treści

1. Na progu czasów nowożytnych

1.1 Przypomnienie wiadomości z klasy piątej	4
1.2 Cywilizacje Ameryki	5
1.3 Wielkie odkrycia geograficzne	6
1.4 Skutki wypraw odkrywczych	9
1.5 Renesans	11
1.6 Nowe wyznania religijne	13
1.7 Kontrreformacja i barok	15
Podsumowanie działu 1	17

2. Czasy zygmunto-wskie

2.1 Polityka zagraniczna ostatnich Jagiellonów	18
2.2 W kraju szlachty	20
2.3 Unia lubelska	22
2.4 Złoty wiek	23
Podsumowanie działu 2	25

3. Rzeczpospolita Obojga Narodów

3.1 Gospodarka Rzeczypospolitej	26
3.2 Kraj wielu narodów i wyznań	29
3.3 Pierwsza wolna elekcja	31
3.4 Panowanie Stefana Batorego	33
Podsumowanie działu 3	35

4. Stulecie wojen

4.1 Wojny Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XVII wieku	36
4.2 Powstanie Chmielnickiego i wojna z Rosją	39
4.3 Potop szwedzki	41
4.4 Wojny z Turcją w drugiej połowie XVII wieku	43
4.5 Kryzys Rzeczypospolitej	45
4.6 Barok w Polsce	47
Podsumowanie działu 4	49

5. Europa i świat w wiekach XVII i XVIII

5.1 Gospodarka Europy Zachodniej	50
5.2 Rewolucja w Anglii	52
5.3 Absolutyzm Ludwika XIV	54
5.4 Oświecenie	56
5.5 Rosja, Prusy i Austria w XVIII wieku	59
5.6 Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki	61
Podsumowanie działu 5	63

6. Rzeczpospolita w XVIII wieku

6.1 Unia z Saksonią	64
6.2 Czasy saskie	66
6.3 Ostatnia wolna elekcja	68
6.4 Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja	71
6.5 Powstanie kościuszkowskie i upadek Polski	74
6.6 Czasy stanisławowskie	76
Podsumowanie działu 6	77

7. Rewolucja francuska i okres napoleoński w Europie

7.1 Wielka Rewolucja Francuska	78
7.2 Francja republiką	80
7.3 Podboje napoleońskiej Francji	82
7.4 Legiony Polskie we Włoszech	84
7.5 Księstwo Warszawskie	86
Podsumowanie działu 7	88

1.1 Przypomnienie wiadomości z klasy piątej

- 1 Napisz, czy upadek cesarstwa zachodniorzymskiego słusznie uważa się za datę graniczną między starożytnością a średniowieczem. Uzasadnij swoją odpowiedź.

- 2 Uzupełnij kalendarium ze średniowiecznej historii Polski.

Kalendarium średniowiecznych dziejów Polski

966 rok – przyjęcie chrztu przez księcia _____

_____ – zjazd gnieźnieński z udziałem Bolesława Chrobrego i cesarza _____

1025 rok – koronacja _____ na króla Polski

1138 rok – śmierć Bolesława Krzywoustego; początek _____

_____ – koronacja Władysława Łokietka na króla Polski

1364 rok – założenie _____

_____ przez Kazimierza Wielkiego

_____ – zawarcie unii polsko-litewskiej w Krewie

1410 rok – zwycięstwo wojsk polskich pod _____

1466 rok – II pokój toruński; odzyskanie przez Polskę _____

_____ – uchwalenie konstytucji *nihil novi*

1.2 Cywilizacje Ameryki

- 1 Ponizej wymieniono zabytki związane z cywilizacjami Ameryki. Przyporządkuj odpowiadające im litery do właściwych zdjęć.

- A. Piramida w azteckim mieście Teotihuacán.
- B. Kalendarz słoneczny Azteków.
- C. Tarasy, na których Inkowie uprawiali zboże.
- D. Inkaskie pismo węzełkowe – kipu.

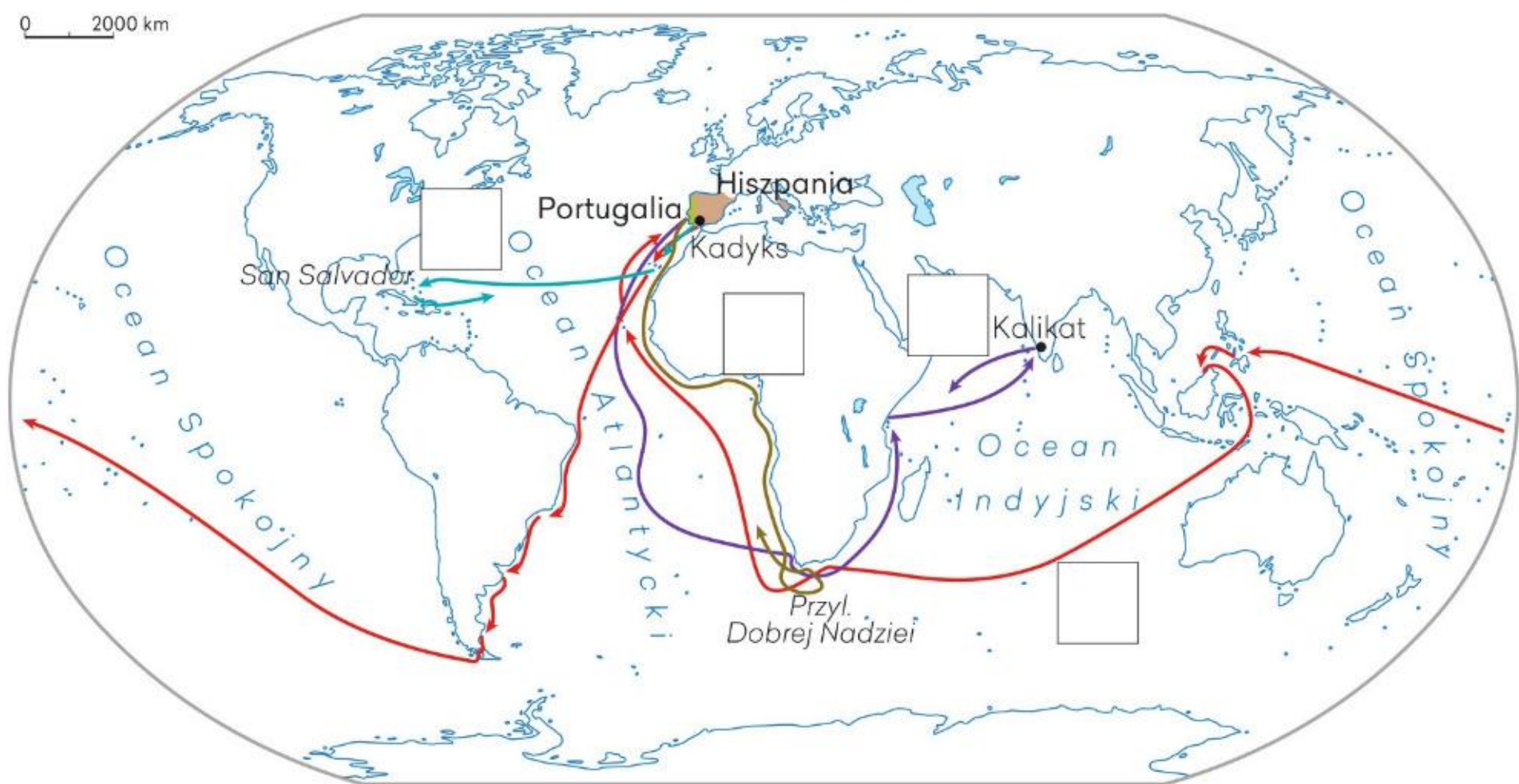
- 2 Cywilizacje Majów, Azteków oraz Inków nazywa się cywilizacjami prekolumbijskimi. Wyjaśnij dlaczego.

1.3 Wielkie odkrycia geograficzne

1 Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Jedną z przyczyn wielkich odkryć geograficznych była chęć sprowadzania do Europy towarów z dalekich krajów bez pośrednictwa Arabów czy Turków.	☐ P	☐ F
Przeludnienie Półwyspu Iberyjskiego wpłynęło na dążenia tamtejszej szlachty do poszukiwania ziemi poza Europą.	☐ P	☐ F

2 Wykonaj polecenia na mapie konturowej.

- a) Zapisz na mapie nazwy kontynentów, które Europejczycy odkryli do końca XV wieku.
- b) Zamaluj kolorem zielonym terytorium Indii, a kolorem niebieskim – obszar Chin. Zapisz te nazwy.
- c) Przyporządkuj odkrywców do właściwych szlaków wypraw. Wstaw litery w odpowiednie kratki na mapie.

A. Bartłomiej Diaz	B. Vasco da Gama
C. Krzysztof Kolumb	D. Ferdynand Magellan

- 3** Przeczytaj fragment tekstu włoskiego podróżnika Amerigo Vespucciego [czyt. wespucziego] o mieszkańcach Ameryki Południowej. Wykonaj polecenia.

Mężczyźni i kobiety chodzą nago, jak ich matka natura stworzyła [...]. Twarze mają ładne i miłe, lecz sami szpecą je w niewiarygodny wprost sposób, dziurawiąc sobie policzki, wargi i uszy [...]. Ludzie ci nie używają tkanin z wełny, lnu czy bawełny, bo ich nie potrzebują; nie mają też żadnej własności, lecz wszystko jest u nich wspólne. Nie mają króla ani żadnej władzy, każdy jest swoim własnym panem. Biorą tyle żon, ile tylko zechcą [...]. Nie mają świątyń ani religii, ani nawet nie oddają czci bożkom. [...] Nie ma wśród nich kupców, nie znają wymiany. Te ludy prowadzą ze sobą wojny bez żadnego ładu. [...] Ludzie ci nie znają broni prócz łuków i strzał, ścierają się ze sobą nago i kaleczą jak bezrozumne zwierzęta.

Źródło: *Amerigo Vespucci o mieszkańcach Ameryki Południowej*,
w: *Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami
metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*,
oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999

- a) Napisz, co zainteresowało podróżnika w nowo poznanej kulturze.

- b) Scharakteryzuj stosunek Vespucciego do tubylców.

- c) Porównaj osiągnięcia ludów opisywanych przez podróżnika z osiągnięciami Majów, Azteków oraz Inków.

4 Podaj jeden skutek:

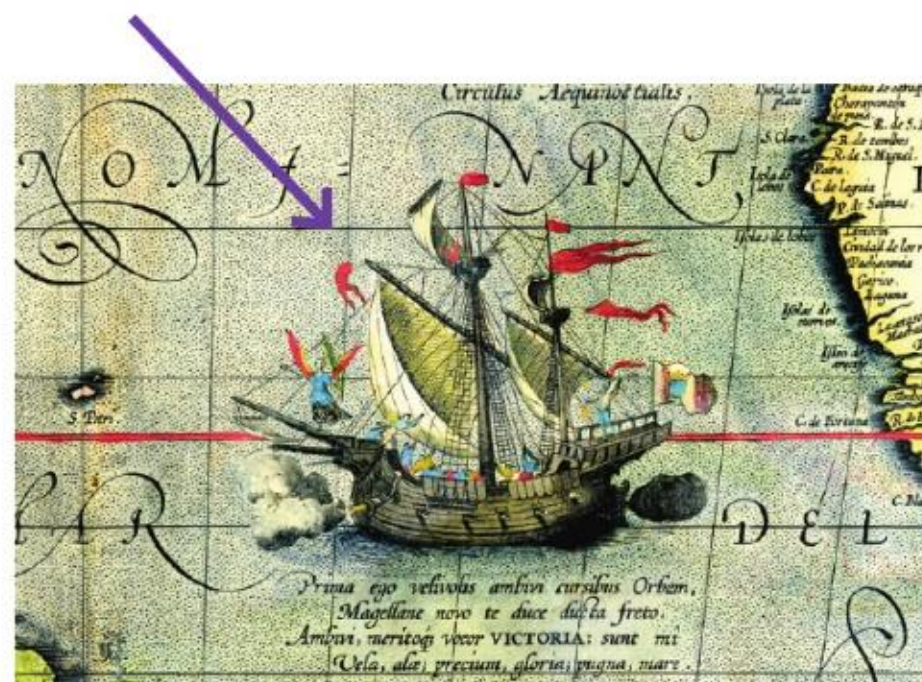
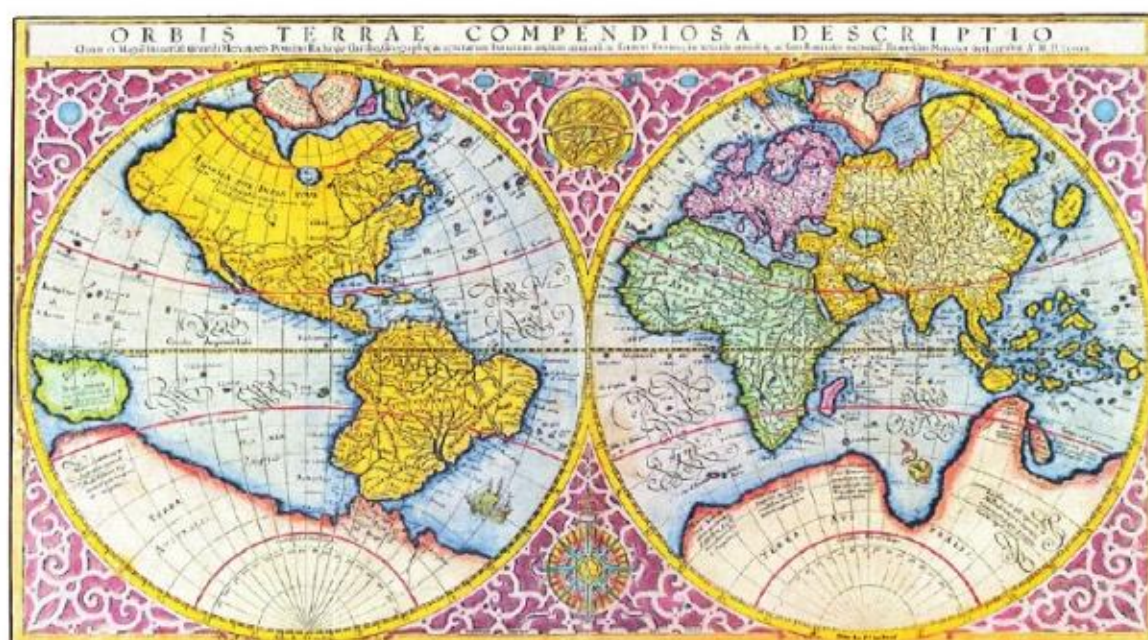
a) wyprawy Bartłomieja Diaza z lat 1487–1488

b) wyprawy Krzysztofa Kolumba z lat 1492–1493

c) wyprawy Vasco da Gamy z lat 1497–1499

d) wyprawy Ferdynanda Magellana z lat 1519–1522

5 Napisz, jakie znaczenie dla rozwoju wypraw odkrywczych miały ukazane na zdjęciach wynalazki i osiągnięcia.

1.4 Skutki wypraw odkrywczych

- 1 Uszereguj poniższe wydarzenia w taki sposób, aby utworzyły ciąg związków przyczynowo-skutkowych. W tym celu zapisz we właściwej kolejności litery, które im odpowiadają.

- A. Podbój ziem w Ameryce przez konkwistadorów.
- B. Odkrycie Ameryki przez Krzysztofa Kolumba.
- C. Zagłada milionów Indian.
- D. Rozwój białego osadnictwa w Ameryce.

- 2 Okręt wypływa z kolonii w Ameryce Południowej do Europy. Trzeba załadować produkty na pokład. Połącz z okrętem liniami te towary, które eksportowano w epoce nowożytnej z Ameryki na Stary Kontynent.

3 Wymień trzy najważniejsze, twoim zdaniem, skutki kolonializmu dla Europejczyków i mieszkańców Nowego Świata. Obok w kratkach narysuj emotikony: uśmiechniętą buźkę, jeśli skutek był pozytywny dla danej grupy i smutną buźkę – jeśli negatywny. Które emotikony przeważają dla każdej z tych grup? Jaki nasuwa się wniosek?

• _____

• _____

• _____

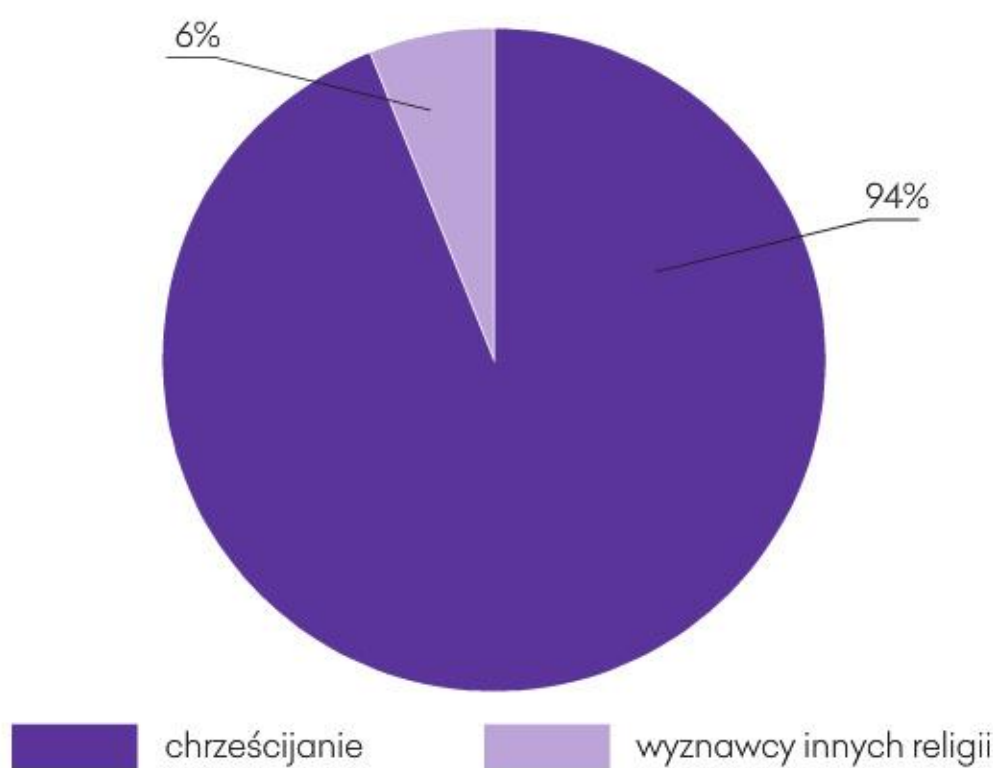
• _____

• _____

• _____

Wniosek: _____

4 Zapoznaj się z wykresem ukazującym strukturę wyznaniową ludności Peru (państwa w Ameryce Południowej). Następnie oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Z wykresu można wysnuć wniosek, że przeważającą większość mieszkańców Ameryki Południowej stanowią ludzie będący wyznawcami Jezusa Chrystusa.	☐ P	☐ F
Rozprzestrzenienie się chrześcijaństwa w Peru to z całą pewnością jeden ze skutków kolonialnej polityki katolickiej Hiszpanii w XVI wieku.	☐ P	☐ F

1.5 Renesans

- 1** Połącz definicję z właściwym objaśnieniem.

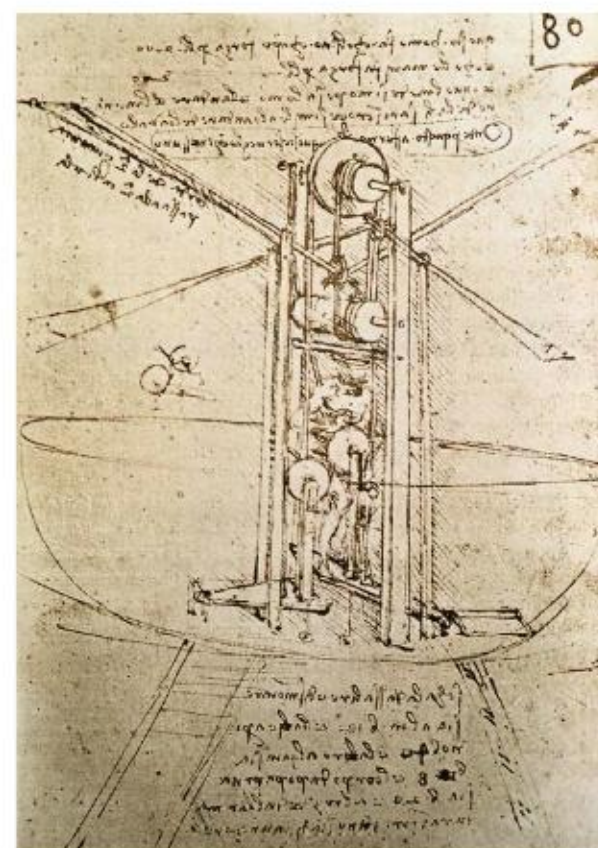
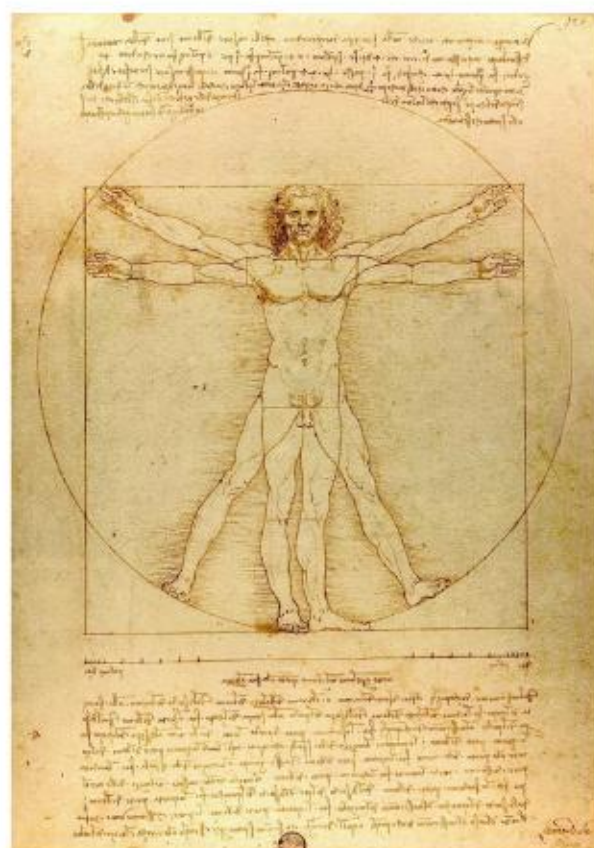
humanizm

epoka w dziejach kultury
w XVI wieku, w której inspiracją
dla uczonych i twórców była
filozofia i sztuka antyczna

renesans

prąd umysłowy dominujący
w odrodzeniu; w centrum
zainteresowania jego przedstawicieli
był człowiek i jego sprawy

- 2** Przyjrzyj się rysunkom Leonarda da Vinci. Napisz, co przedstawiają. Czy na ich podstawie artystę można nazwać humanistą? Uzasadnij swoją odpowiedź.

- 3 Ponizej wymieszano informacje dotyczace dwu obrazu. Zapisz odpowiadajace im litery pod wlasciwymi reprodukcjami. Niektore pasuja do obu dzieł. Uzupełnij brakujace informacje.

- A. Wyraza zainteresowanie renesansowych tworców antykiem.
- B. Jest dziełem o tematyce religijnej.
- C. Przedstawia najwiekszych starozytnych myslicieli.
- D. Bohaterami malowidla sa Jezus i apostołowie.
- E. Autor do przedstawienia tej sceny zastosowal perspektywe.
- F. Ukazane wydarzenie zostalo opisane w Nowym Testamencie.

Tworca: _____

Tytuł: _____

Tworca: _____

Tytuł: _____

- 4 Polacz postacie z odpowiednimi opisami.

Jan Gutenberg	•	•	artysta i mysliciel; autor projektów maszyny latajacej i spadochronu
Galileusz	•	•	zlotnik, wynalazca prasy drukarskiej
Erazm z Rotterdamu	•	•	matematyk, astronom i lekarz, twórca teorii heliocentrycznej
Leonardo da Vinci	•	•	konstruktor lunety, badacz Ksiezyca i Slonca, zwolennik heliocentryzmu
Mikolaj Kopernik	•	•	filozof, zwolennik tolerancji i oparcia wiary tylko na Biblii; krytyk Kościoła

- 5 Odczytaj litery od prawej do lewej strony, aby odszyfrowac haslo – powiedzenie Erazma z Rotterdamu. Zapisz je. Podyskutujcie w klasie, czy to powiedzenie wyraza mysl typowo renesansowa.

OGENDURT CIN AM EIN OGECAÇHC ALD

1.6 Nowe wyznania religijne

1 Uzupełnij tabelę, wskazując na zależności przyczynowo-skutkowe między podanymi zjawiskami występującymi w Kościele na przełomie średniowiecza i nowożytności.

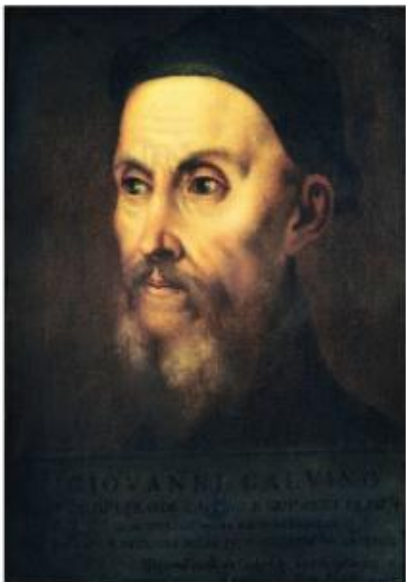
Jak było?	Jak być powinno?	Dlaczego nie było tak, jak być powinno?
faworyzowanie swoich krewnych przy rozdzielaniu kościelnych stanowisk, czyli 	o objęciu danego stanowiska powinny decydować a nie	skłonność księży do zeświecczenie kleru
	duchowni powinni zająć się posługą kapłańską, dawać przykład skromnego życia	
Co należało zrobić, aby było tak, jak być powinno?		

2 Połącz hasło z odpowiednim reformatorem. Niektóre hasła mogą pasować do obu teologów.

Marcin Luter

- Biblia jedynym źródłem wiary •
- wiara w predestynację •
- zniesienie celibatu duchownych •
- podporządkowanie Kościoła władzy świeckiej •
- odrzucenie większości sakramentów •

Jan Kalwin

- 3 Opracuj hasło encyklopedyczne dotyczące wydarzenia ukazanego na obrazie. Przedstaw w tekście najważniejsze informacje.

- 4 Porównaj nastawienie króla Anglii Henryka VIII oraz władców Francji z dynastii Walezjuszów do reformacji. Uzupełnij tabelę.

	Król Anglii – Henryk VIII	Władcy Francji z dynastii Walezjuszów
Stanowisko wobec reformacji		
Przyczyny takiej postawy wobec reformacji		

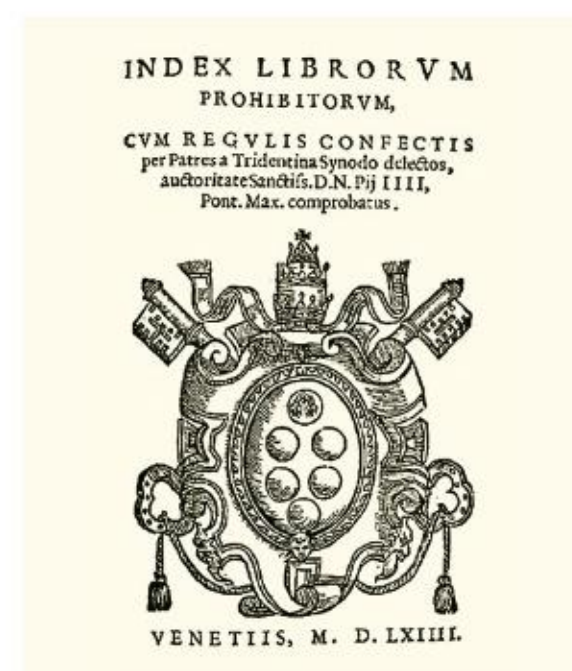
- 5 Wymień dwa skutki reformacji.

- _____
- _____

- 6 Co uważasz za największą zdobycz reformacji? Uzasadnij odpowiedź.

1.7 Kontrreformacja i barok

- 1 Na podstawie ilustracji wymień różne przejawy działalności Kościoła katolickiego w XVI wieku.

- 2 Wyobraź sobie, że jesteś wysłannikiem papieża do króla Polski. Twoim zadaniem jest przedstawienie władcy postanowień soboru trydenckiego. Odpowiedz na pytania postawione przez monarchę.

Jakie jest stanowisko Kościoła wobec reformacji?

Które z tych protestanckich teologów spotkały się z krytyką ze strony katolickich duchownych?

Czy Kościół podjął działania mające na celu naprawę tej instytucji? Jeśli tak, to jakie?

3 Przyjrzyj się rzeźbie przedstawionej na zdjęciu i wykonaj polecenia.

a) Wstaw znak ✕ obok wyrazów, które opisują zaprezentowane dzieło sztuki.

- ☐ dynamizm
- ☐ statyczność
- ☐ ekspresja
- ☐ spokój
- ☐ teatralność
- ☐ realizm

Giovanni Lorenzo Bernini,
Ekstaza św. Teresy

✧
🔍 b) Przeczytaj w encyklopedii informacje o bohaterce rzeźby – św. Teresie z Ávili [czyt. awili]. Następnie wyjaśnij sens ukazanej sceny.

c) Czy ta rzeźba jest przykładem oddziaływania artystycznego na wiernych? Uzasadnij odpowiedź.

✧ Jako wysoki rangą dostojnik kościelny zlecasz artyście namalowanie wybranej sceny z Nowego Testamentu (np. z życia Jezusa). Przygotuj dwa zalecenia, które pozwolą przygotować dzieło zgodnie z założeniami kontrreformacji.

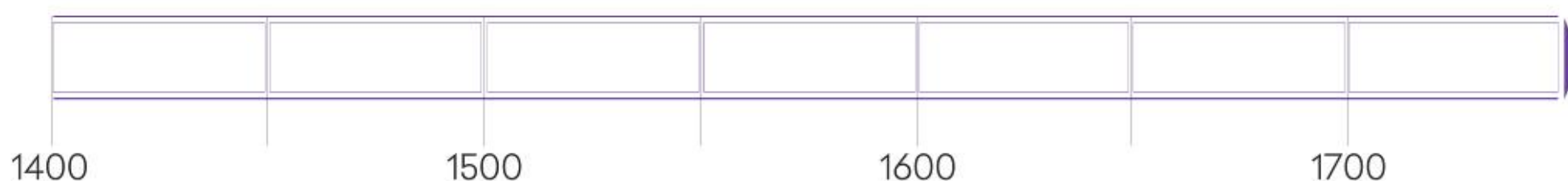
Podsumowanie działu 1

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- 1 Drogę morską do Indii jako pierwszy odnalazł
A. Krzysztof Kolumb.
B. Ferdynand Magellan.
C. Vasco da Gama.
- 2 Nowym Światem nazywano
A. Europę.
B. Amerykę.
C. Azję.
- 3 W wyniku odkryć geograficznych do Europy trafiły nieznane wcześniej produkty kolonialne, czyli
A. marchew, groch, fasola.
B. kakao, kukurydza, ziemniaki.
C. ryż, krewetki, ośmiornice.
- 4 Twórcą *Piety* i *Dawida* był włoski malarz, rzeźbiarz, architekt i poeta –
A. Michał Anioł.
B. Leonardo da Vinci.
C. Rafael Santi.
- 5 Reformacja to ruch, który narodził się wskutek rosnącego sprzeciwu wobec
A. nasilającego się kolonializmu i niewolnictwa.
B. wzrastającej dominacji Hiszpanii i Portugalii.
C. zeświecczenia kleru i kryzysu w Kościele.
- 6 Jednym ze skutków reformacji było
A. powstanie nowych Kościołów chrześcijańskich.
B. umocnienie autorytetu papieża w Europie.
C. odkrycie Nowego Świata.
- 7 Faworyzowanie krewnych przy rozdawaniu godności lub wysokich stanowisk przez osoby wpływowe to:
A. nepotyzm.
B. symonia.
C. sekularyzacja.
- 8 Założycielem zakonu jezuitów był
A. Erazm z Rotterdamu.
B. Ignacy Loyola.
C. Marcin Luter.
- 9 Edykt nantejski zakończył wojny religijne między
A. chrześcijanami a muzułmanami w Europie.
B. cesarzem a państwami Rzeszy Niemieckiej.
C. katolikami a hugenotami we Francji.

2.1 Polityka zagraniczna ostatnich Jagiellonów

- 1 Zaznacz na osi czasu okres panowania ostatnich władców z dynastii Jagiellonów – Zygmunta I Starego i Zygmunta II Augusta.

- 2 Zapoznaj się z mapą. Następnie wykonaj polecenia.

- a) Zamaluj ziemie, które były przedmiotem zainteresowania ze strony dwóch ostatnich królów Polski z dynastii Jagiellonów.
- b) Zapisz w odpowiednim miejscu na mapie nazwę państwa, które powstało w wyniku traktatu krakowskiego z 1525 roku.
- c) Wstaw literę A w kratkę obok nazwy miasta, w którym odbył się hołd pruski, a literę B – w kratkę obok nazwy miejscowości, pod którą Polacy i Litwini pokonali w 1514 roku wojska moskiewskie.

3

Czym różnią się zamieszczone portrety Albrechta Hohenzollerna? Wyjaśnij, z czego wynikają te rozbieżności.

4

W 1525 roku, podczas pobytu w Krakowie jesteś świadkiem ważnego wydarzenia. W nawiązaniu do fragmentu obrazu Jana Matejki napisz, co to za wydarzenie. Kim są jego główni bohaterowie? Jak się zachowują?

5

Przeczytaj poniższy dokument i wykonaj polecenia.

Gdy zaś mistrz inflancki, stosując się do rady stanów i naszego zezwolenia stan swój odmienił [...] na wzór księcia pruskiego nadajemy mu tytuł księcia, tak aby hołdownikiem i lennikiem naszym na zawsze pozostał.

Źródło: M. Ferenc, *Epoka nowożytna. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 2001

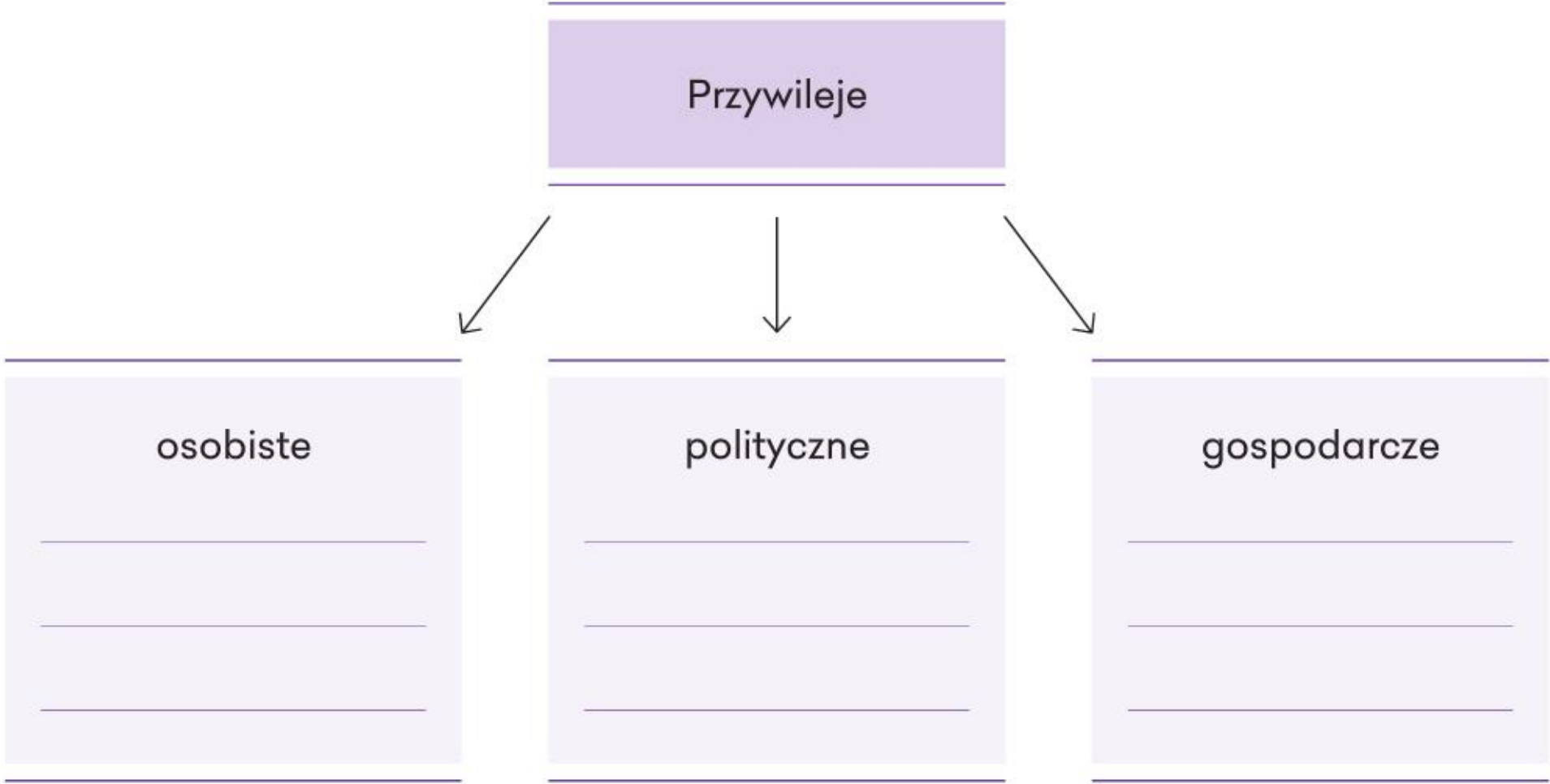
a) Napisz, kto i kiedy wystawił dokument, którego fragment zacytowano.

b) Wymień dwa wydarzenia, do których doszło w XVI wieku w następstwie przyjęcia tego dokumentu.

- ---
- ---

2.2 W kraju szlachty

1 Podaj przykład przywileju szlacheckiego z każdej kategorii.

2 Przyporządkuj każdą nazwę z ramki do odpowiedniej grupy szlachty na ilustracjach. Połącz nazwy i ilustracje za pomocą linii.

senator służący na magnackim dworze zagrodnik
szlachcic piastujący lokalny urząd

Magnateria Średnia szlachta Drobna szlachta

arystokratka właściciel kilku wsi przedstawicielka szlachty gołoty
możnowładca, posiadacz kilku miast i kilkudziesięciu wsi

3 Uzupełnij tekst.

Zygmunt Stary, jego żona _____
_____ i ich syn Zygmunt August pragnęli
wzmocnić władzę monarszą w sojuszu z najbogatszą grupą
szlachty, czyli _____. Aby uzyskać poparcie
tej warstwy społecznej dla swoich planów, władcy nadawali
_____ przedstawicielom najbogatszych
rodów. Rozdawnictwo tych dochodowych majątków królewskich
budziło sprzeciw średniej szlachty, która wysunęła postulat
_____.
Stał się on najważniejszym hasłem ruchu politycznego szlachty –
_____.

4 Podaj przykład jednego prawa wprowadzonego przez sejm w dawnej Polsce, ograniczającego uprawnienia:

a) króla, b) mieszczaństwa, c) chłopstwa.

5 Czy szczególne uprzywilejowanie stanu szlacheckiego względem przedstawicieli pozostałych grup społecznych uważasz za sprawiedliwe? Uzasadnij odpowiedź.

Uprzywilejowanie szlachty względem przedstawicieli innych stanów
uważam za _____, ponieważ

_____.

6 Wyjaśnij poniższy termin.

Wojsko kwarciane – _____
_____.

2.3 Unia lubelska

- 1 Napisz, czy wymienione poniżej oczekiwania polskiego króla i szlachty oraz litewskiej magnaterii wobec unii polsko-litewskiej zostały spełnione z chwilą jej zawarcia w 1569 roku.

	Król Polski	Polska szlachta	Litewska magnateria
Oczekiwania	utrzymanie związku polsko-litewskiego po śmierci króla	inkorporacja całego Księstwa Litewskiego do Korony	pozostanie w sojuszu z Polską, ale zachowanie odrębności Litwy
Spełnione/ częściowo spełnione/ niespełnione			
Uzasadnienie			

- 2 W jakich dziedzinach Polska i Litwa po zawarciu unii lubelskiej zachowały odrębność, a w jakich umocniła się wspólnota obu krajów? Połącz hasła z odpowiednim rysunkiem.

sądy

wojsko

władca

sejm

OSOBNIE

WSPÓLNE

moneta

skarb

polityka zagraniczna

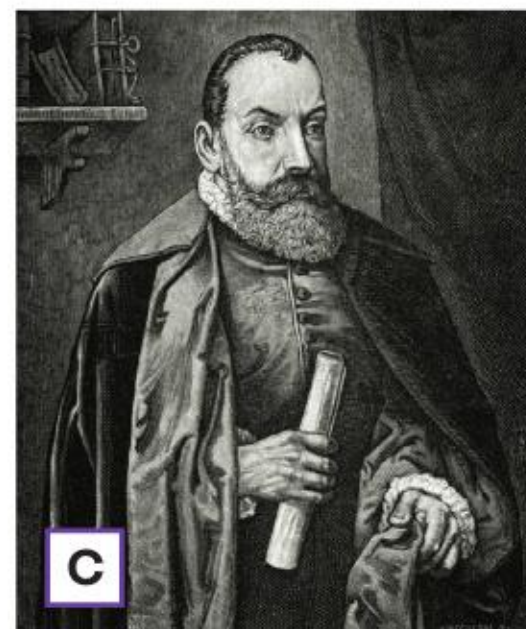
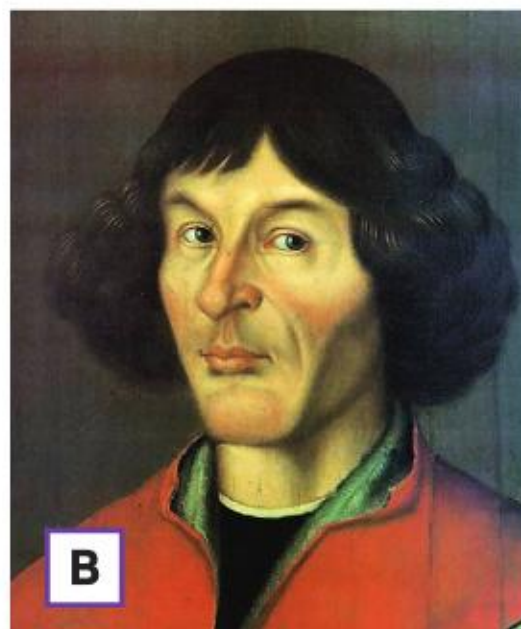
urzędy

2.4 Złoty wiek

- 1 Napisz, w jaki sposób idee renesansu przenikały do Rzeczypospolitej.

- 2 Rozpoznaj przedstawicieli polskiego odrodzenia i podpisz ich portrety. Następnie wykonaj polecenie odwołujące się do tych postaci.

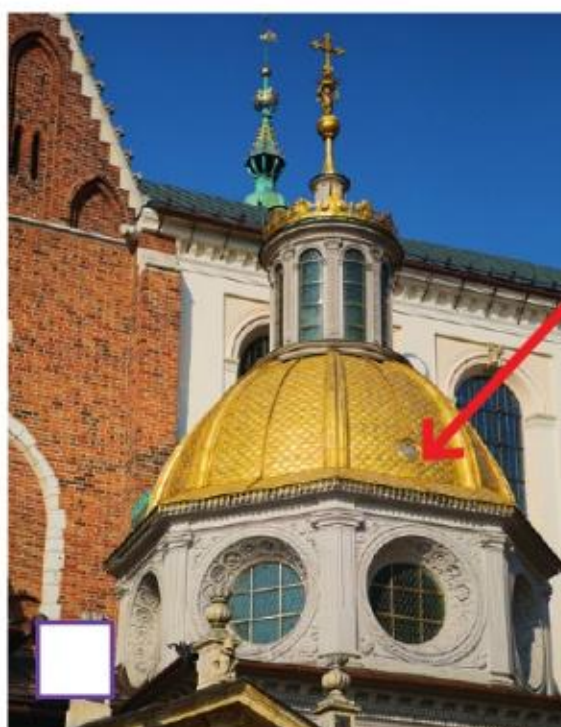
Wypisz tytuły książek, w których znajdziesz najwięcej informacji o postaciach oznaczonych poszczególnymi literami:

A – _____

B – _____

C – _____

- 3 Podpisz zabytki ukazane na zdjęciach. Następnie podaj nazwy elementów, na które wskazują strzałki.

Którego z ukazanych obiektów dotyczy poniższy fragment *Rocznika Świętokrzyskiego*? Wstaw znak ✕ w odpowiednią kratkę.

Rok 1519. Najjaśniejszy król polski Zygmunt, dnia 17 maja, we wtorek po św. Zofii [...] o godzinie 11, rozpoczął budowę kaplicy królewskiej w kościele katedralnym przez włoskich murarzy [...]. Tę kaplicę królewską poświęcił 19 czerwca Piotr Tomicki, biskup krakowski, w obecności króla i królowej Bony.

Źródło: *Prace artystyczne na dworze Zygmunta I Starego*, w: *Wiek XVI–XVIII w źródłach...*

Podsumowanie działu 2

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- 1 Hołd pruski miał miejsce za panowania
A. Aleksandra Jagiellończyka.
B. Zygmunta I Starego.
C. Zygmunta II Augusta.
- 2 Skutkiem układu krakowskiego z 1525 roku nie była
A. inkorporacja państwa zakonnego do Polski.
B. sekularyzacja zakonu krzyżackiego.
C. kolejna wojna Krzyżaków z Litwą.
- 3 Ziemia smoleńska była przedmiotem rywalizacji między
A. państwem polsko-litewskim a Rzeszą Niemiecką.
B. państwem polsko-litewskim a Królestwem Czeskim.
C. państwem polsko-litewskim a Wielkim Księstwem Moskiewskim.
- 4 Dom magnata to
A. wiejska zagroda.
B. dworek szlachecki.
C. okazały pałac.
- 5 Ruch egzekucyjny był skierowany przeciwko
A. magnaterii.
B. średniej szlachcie.
C. gołocie.
- 6 Według zapisów unii lubelskiej król miał być wybierany głosami
A. szlachty polskiej i litewskiej.
B. senatorów.
C. tylko szlachty polskiej.
- 7 Unia polsko-litewska w Lublinie została zawarta
A. w drugiej połowie XV wieku.
B. w pierwszej połowie XVI wieku.
C. w drugiej połowie XVI wieku.
- 8 W 1572 roku król inkorporował do Korony Polskiej
A. Wielkie Księstwo Litewskie w całości.
B. południową część ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego.
C. Inflanty razem z Estonią.
- 9 Aby zobaczyć renesansowe kamienice braci Przybyłów, należy pojechać
A. do Kazimierza Dolnego.
B. do Baranowa Sandomierskiego.
C. do Krasiczyna.

3.1 Gospodarka Rzeczypospolitej

- 1 Przyjrzyj się mapkom ukazującym ziemie nad Bałtykiem w 1454 i 1466 roku. Następnie wykonaj polecenia.

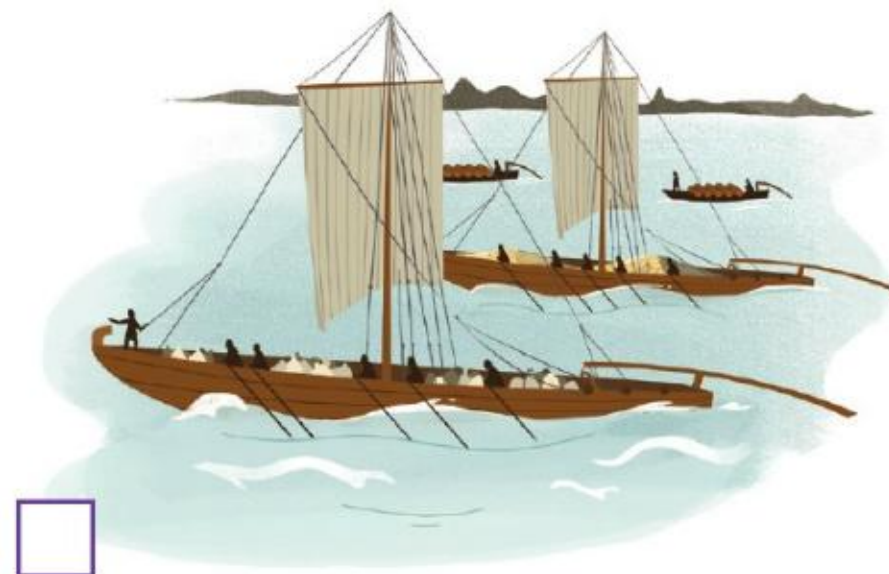

- a) Napisz, jak się zmieniała przynależność Pomorza Gdańskiego w XV wieku. Na skutek którego konfliktu doszło do tych zmian?

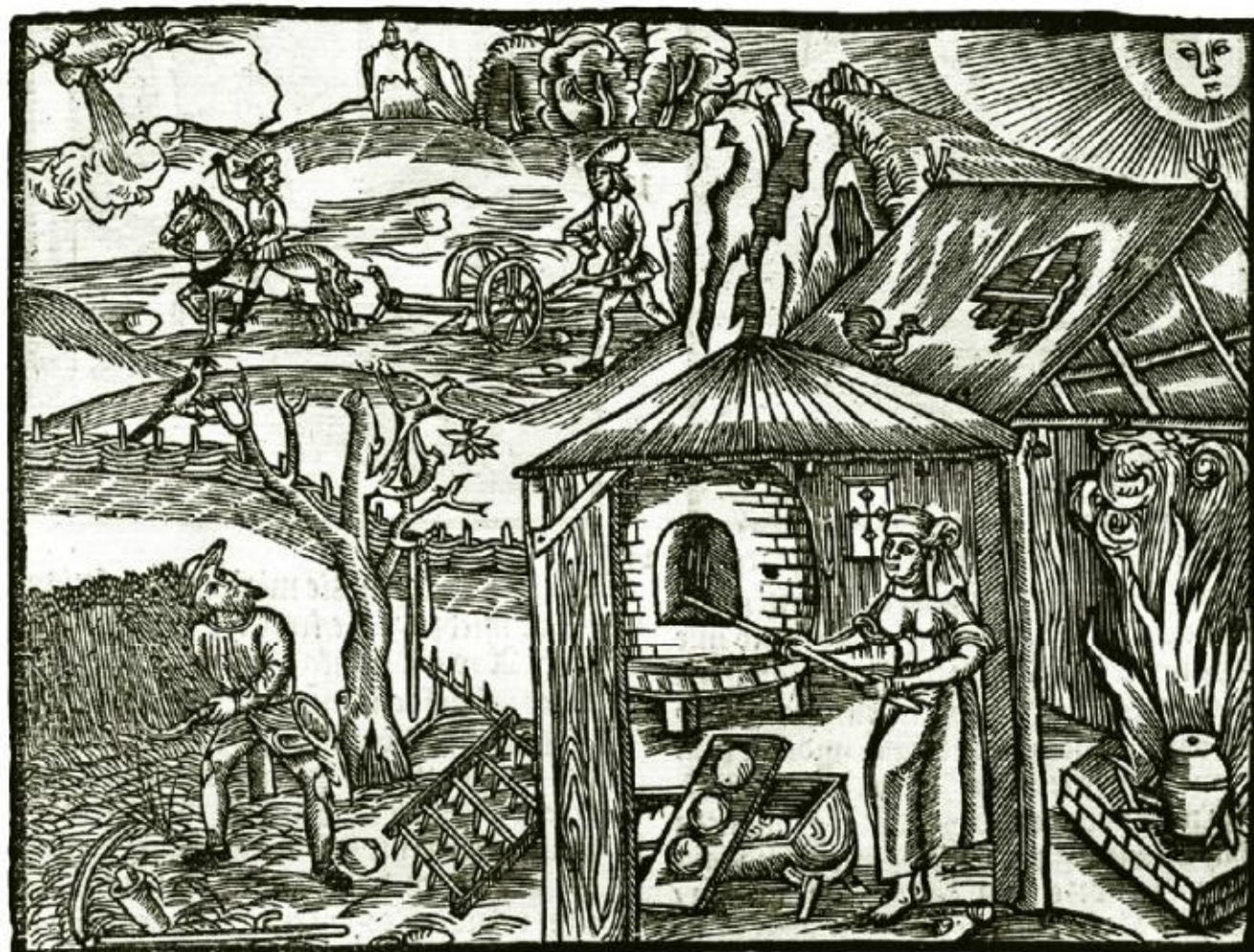
- b) Odszukaj na mapie Gdańsk. Opisz położenie geograficzne miasta.

- c) Wyjaśnij, jakie znaczenie dla gospodarki Polski miało przyłączenie Pomorza Gdańskiego.

- 2 Uszereguj we właściwej kolejności poszczególne etapy spławu wiślanego. Wpisz w kratki cyfry od 1 do 4.

- 3 Wymień na podstawie ilustracji zajęcia mieszkańców folwarku.

Przeczytaj teksty źródłowe. Następnie odpowiedz na pytania.

Źródło A

[...] stanowimy i postanawiamy, aby było zawsze przestrzegane: aby wszyscy i pojedynczy chłopci, czyli kmiecie wszystkich i poszczególnych wsi, [...], nam i swoim panom z każdego łanu jeden dzień tygodniowo odpracowywali i do odpracowania byli zobowiązani, wyjąwszy tych chłopów, którzy swoim panom już przedtem robocizny zastąpili czynszem w zbożu lub jakąkolwiek inną spłatą czy daniną.

Źródło: Ustanowienie obowiązującego wymiaru pańszczyzny na sejmie w Toruniu 7 stycznia 1520 r., w: M. Ferenc, Epoka nowożytna...

Źródło B

Radząc nad pożytkiem spraw prywatnych ogółu [szlachty] naszego królestwa, które najwięcej szkody ponoszą przez złośliwość zbiegłych chłopów, czyli kmieci, lub ich synów, tak że wielu z naszych poddanych z braku służ i robotników cierpi na skutek zaniedbania pilnych robót, postanawiamy i uchwalamy: Starostowie i ich zastępcy, jak również władze miejskie grodów i miast mają chwytać przebywających tam wszystkich chłopów [...] i będą mieć obowiązek wydać [panu] owego [poddanego].

Źródło: Ustawa sejmu piotrkowskiego przeciwko zbiegłym chłopom z 1532 r., w: Wiek XVI–XVIII w źródłach...

a) Jaki obowiązek nakładała na chłopów ustawa z 1520 roku (źródło A)?

b) Która grupa chłopów była zwolniona z tego obowiązku?

c) Jakie działania zalecono w celu ograniczenia zbiegostwa chłopów (źródło B)?

d) Dlaczego sejmy przeciwdziałały zbiegostwu chłopów? Jaką korzyść czerpała z tego szlachta?

3.2 Kraj wielu narodów i wyznań

- 1 Wyobraź sobie, że ty i twoja koleżanka lub kolega z ławki przebywacie na dworze Zygmunta Augusta w 1564 roku. Jako senatorowie dyskutujecie o tym, czy król powinien sprowadzić jezuitów do Polski. Zapiszcie poniżej fragment dyskusji.

- a) W dymku senatora widocznego po lewej stronie podaj argument uzasadniający sprowadzenie jezuitów do Polski.
- b) Przekaż zeszyt ćwiczeń osobie siedzącej obok. Jej zadaniem będzie przedstawienie argumentu przeciw sprowadzeniu jezuitów. Tę wypowiedź należy wpisać w drugim dymku.

Król powinien sprowadzić jezuitów, bo

To zły pomysł, ponieważ

- c) Jaką decyzję podjął ostatecznie król? Czy się z nią zgadzasz?

- 2 Rzeczpospolita w XVI wieku jest postrzegana jako kraj wielu narodów i wyznań. Wymień je.

Narody:

Wyznania:

- 3 Przeczytaj tekst źródłowy i odpowiedz na pytania.

[...] A iż w Rzeczypospolitej naszej jest *dissidium* [różność] niemała w sprawie religii chrześcijańskiej, zabiegając temu [zapobiegając temu], aby się z tej przyczyny między ludźmi *saeditio* [bunt] jaka szkodliwa nie wszczęła, którą po inszych królestwach jaśnie widzimy, obiecujemy to sobie spólnie [...], iż którzy jesteśmy *dissidentes de religione* [rozdzieleni w wierze] pokój między sobą zachować, a dla różnej wiary i odmiany w kościele krwie nie przelewać [...]

Źródło: Akt konfederacji generalnej warszawskiej, w: *Wiek XVI–XVIII w źródłach...*

- a) Kto i kiedy uchwalił dokument, którego fragment zacytowano?

- b) Jak twórcy aktu motywowali jego wydanie?

- c) Czy akt można uznać za przykład wprowadzenia tolerancji religijnej? Uzasadnij odpowiedź.

- 4 Napisz, czym może skutkować brak wolności wyznania i nietolerancja religijna. Odwołaj się do przykładów z przeszłości lub czasów współczesnych.

3.3 Pierwsza wolna elekcja

- 1 Które z ukazanych osób mogły wziąć udział w elekcji króla w dawnej Rzeczypospolitej, a które – nie? Otocz pętlą właściwe postacie.

Gdańszczanin, właściciel domu kupieckiego

Średniozamożny szlachcic z wsi mazowieckiej

Zamożny chłop z Prus Królewskich

Mieszkaniec gminy żydowskiej w Krakowie

Biskup warmiński – wysoki hierarcha kościelny

Ubogi szlachcic z Lubelszczyzny

- 2 Uzupełnij relację na temat sposobu wybierania króla w Polsce.

W czasie elekcji szlachta gromadzi się na _____
_____ pod Warszawą. W zadaszanej szopie
_____ szlacheccy razem z senatorami
uchwalają _____
zawierające osobiste zobowiązania przyszłego elekta. Podczas elekcji
obowiązuje zasada _____, która oznacza,
że każdy szlachcic może brać udział w sejmie. Drugą ważną
zasadą jest zasada _____ – wszyscy elektorzy
muszą wyrazić zgodę na wybór króla. Decyzję szlachty obwieszcza
_____, który objeżdża okop.

3 Wypisz w punktach najważniejsze zasady ustrojowe Rzeczypospolitej zebrane w artykułach henrykowskich.

- 1. _____
- 2. _____
- 3. _____
- 4. _____
- 5. _____
- 6. _____
- 7. _____

4 Jak przebiegał wybór króla w dawnej Rzeczypospolitej, a jak wygląda wybór prezydenta w obecnej Polsce? Na podstawie wiedzy własnej i rozmów z dorosłymi porównaj elekcję z XVI wieku ze współczesnymi wyborami. Uzupełnij tabelę.

	Elekcja króla w dawnej Rzeczypospolitej	Wybór prezydenta we współczesnej Polsce
Czas i miejsce wyborów	Elekcję organizowano po śmierci monarchy. Głosowanie odbywało się na polu elekcyjnym pod Warszawą.	
Zasady obowiązujące w czasie głosowania		Wybory są powszechne, równe i mają charakter tajny. Każdy głosuje bezpośrednio na swojego kandydata. Wygrywa kandydat, który zdobędzie najwięcej głosów.
Osoby uprawnione do oddania głosu	Osoby należące do stanu szlacheckiego.	

3.4 Panowanie Stefana Batorego

- 1 Przyjrzyj się obrazowi Stefana Batorego z XVI wieku i przeczytaj charakterystykę króla autorstwa kronikarza Reinholda Heidensteina [czyt. rajnholda hajdensztajna]. Wykonaj polecenia.

Miał on w twarzy, w postawie i w mowie dziwną powagę, a obok tego jakąś dziewiczą¹ powściągliwość i lubość². Łagodny nadzwyczaj, obok wrodzonej powagi i majestatyczności, która go nigdy prawie nie odstępowała, często z bliskimi sobie poufale obcował i bojaźliwych ośmielał. [...] zasługi jego dla Polski są nieocenione. Sławę wojenną Polaków podźwignął, broń i sposób wojowania zmienił lub polepszył. [...] Inflanty i Połock odzyskał [...].

Źródło: R. Heidenstein, *Dzieje Polski*, tłum. M. Gliszczyński, t. II, Petersburg 1857

¹ Dziewiczą – czystą.

² Lubość – zadowolenie.

- a) Porównaj opis wyglądu zewnętrznego króla z XVI-wiecznym portretem. Czy, twoim zdaniem, opis Heidensteina dobrze oddaje cechy fizyczne monarchy?

- b) Powiedz, jakiej dziedziny dotyczą zasługi króla wymienione przez kronikarza w zacytowanym fragmencie tekstu. Podaj dwa konkretne działania podjęte przez króla, które by to potwierdzały.

- c) Wymień zasługi Stefana Batorego w innych dziedzinach.

2 Zapoznaj się z mapą Inflant i wykonaj polecenia.

- Otocz nazwy miast obleganych przez Stefana Batorego podczas trzech wypraw zorganizowanych przez monarchę w drugiej połowie XVI wieku.
- Podkreśl nazwę państwa, przeciw któremu Batory zorganizował wspomniane wyprawy.
- Zamaluj czerwonym kolorem ziemie odzyskane przez Rzeczpospolitą po rozejmie w Jamie Zapolskim w 1582 roku.
- Zamaluj żółtym kolorem ziemie należące do Szwecji.

3 Wyjaśnij, czym była piechota wybraniecka.

4 Napisz, w jaki sposób utworzenie Trybunału Koronnego i Trybunału Litewskiego

- osłabiało władzę królewską:

- umacniało pozycję szlachty:

Podsumowanie działu 3

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- 1** Darmowa praca chłopca na polu należącym do pana to
A. pańszczyzna.
B. świętopietrze.
C. dziesięcina.
- 2** Porty leżące na szlaku wiślanym to
A. Opole, Wrocław i Szczecin.
B. Konin, Poznań i Gorzów Wielkopolski.
C. Sandomierz, Kazimierz Dolny i Gdańsk.
- 3** Akt konfederacji warszawskiej
A. wprowadzał pokój religijny w Polsce.
B. określał kompetencje króla i sejmu.
C. potwierdzał wszystkie przywileje szlacheckie.
- 4** Unia brzeska była efektem porozumienia hierarchów kościelnych
A. katolickich i protestanckich.
B. katolickich i prawosławnych.
C. protestanckich i prawosławnych.
- 5** Pierwszym królem elekcyjnym Rzeczypospolitej został
A. Henryk Walezy.
B. Stefan Batory.
C. Zygmunt II August.
- 6** Ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów od czasów uchwalenia artykułów henrykowskich to
A. monarchia elekcyjna.
B. monarchia z dziedziczną władzą króla.
C. republika szlachecka.
- 7** Wojska Stefana Batorego i Iwana IV Groźnego walczyły ze sobą na obszarze
A. Ukrainy.
B. Białorusi.
C. Inflant.
- 8** Wojnę w Inflantach zakończył rozejm zawarty
A. w Połocku.
B. w Jamie Zapolskim.
C. w Pskowie.
- 9** Jedną z zasług Stefana Batorego dla polskiej wojskowości było utworzenie
A. floty wojennej.
B. wojska kwarcianego.
C. piechoty wybranieckiej.

4.1 Wojny Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XVII wieku

1 Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- Otocz pętlą nazwy państw, z którymi Polska toczyła wojny za panowania Zygmunta III Wazy.
- Zamaluj
 - kolorem czerwonym – ziemie przyłączone do Rzeczypospolitej za panowania Zygmunta III Wazy,
 - kolorem żółtym – ziemie utracone na rzecz Szwecji,
 - kolorem fioletowym – ziemie, o które Rzeczpospolita rywalizowała z imperium osmańskim.
- Postaw znak **X** na terytorium państwa, w którym Wazowie sprawowali władzę dziedziczną.

- 2 Podkreśl kolorem żółtym przyczyny wojen ze Szwecją w pierwszej połowie XVII wieku, kolorem zielonym – z Rosją, a kolorem niebieskim – z Turcją.

chęć osadzenia królewicza Władysława na carskim tronie	
inkorporacja Estonii do Polski	najazdy Tatarów na ziemie Rzeczypospolitej
rywalizacja o Inflanty	chęć odzyskania Smoleńska
walka o wpływy w Mołdawii	najazdy Kozaków na ziemie Osmanów
roszczenia polskich Wazów do tronu w Sztokholmie	

- 3 Uzupełnij tabelę.

Ważniejsze bitwy stoczone przez wojska polskie w pierwszej połowie XVII wieku			
Rok	Miejsce	Przeciwnik	Wynik
1605		Szwecja	
	Kłuszyn		zwycięstwo Polaków
1620		Turcja	
	Chocim		zwycięstwo Polaków
1627		Szwecja	
	Trzciana		

- 4 Jaką politykę w czasach Zygmunta III Wazy prowadziła Rzeczpospolita wobec Prus Książęcych? Kto za zgodą króla objął władzę na tym obszarze i czym to skutkowało?

5 Otocz pętlą elementy uzbrojenia polskiego husarza. Podpisz je.

6 Przyjrzyj się obrazowi Wojciecha Kossaka *Bitwa pod Kircholmem*.

A 5 Jaki moment bitwy artysta uwiecznił na obrazie? Co na to wskazuje?

4.2 Powstanie Chmielnickiego i wojna z Rosją

- 1** Wykonaj polecenia na podstawie tekstu źródłowego.

Początek i przyczyna wojen Chmielnickiego od Lachów¹ idzie tylko, by prawosławie prześladować i Kozaków uciskać; tedy tych, co nie chcieli, jako iż niezwyčajni byli, pańszczyzny odrabiać, na służbę zamkową wzięto, na posyłki ich i do obrządków koni starostowie w miastach trzymali [...]. Znów zasię inszych Kozakami rejestrowymi ustanowili, a nad nimi pułkownicy panowie szlachta od hetmana koronnego nasłani byli, którzy bynajmniej nie o wolności ich dbali, ale jak tylko mogli, uszczuplali, lekce je sobie ważąc²; zapłatę, którą ustanowił Kozakom miłościwy król i Rzeczpospolita po złotych trzydzieści na rok też zabierali sobie z setnikami³ się dzieląc [...].

Źródło: M. Ferenc, *Epoka nowożytna...*

¹ Lachy – określenie używane na Litwie i Rusi w stosunku do Polaków.

² Lekce je sobie ważąc – lekceważąc je sobie.

³ Setnik – dowódca oddziału wojskowego liczącego stu ludzi.

- a) Napisz, kogo autor tekstu obarcza winą za wybuch powstania Chmielnickiego.

- b) Wymień dwa przykłady złego traktowania Kozaków przez szlachtę.

•

•

- c) Czy postępowanie szlachty względem Kozaków można jakoś usprawiedliwić? Odwołaj się do wiadomości z podręcznika.

- d) Porównaj stosunek autora tekstu do króla Polski i do szlachty.

2 Wykonaj polecenia na podstawie obrazu.

- a) Napisz, jak główny bohater obrazu – Bohdan Chmielnicki – jest witany w Kijowie. O czym to świadczy?

Ivasiuk Mykola, *Wjazd Bohdana Chmielnickiego do Kijowa*

- b) Wymień przedstawicieli grup społecznych, którzy wychodzą Chmielnickiemu na spotkanie.

- c) Podkreśl na czerwono hasła, które wyrażają nastawienie Polaków do Bohdana Chmielnickiego, a na niebiesko – te, które dobrze oddają stosunek Ukraińców do tej postaci. Czyj punkt widzenia – Polaków czy Ukraińców – przedstawił malarz?

buntownik bohater narodowy zbawca ojczyzny
zdrajca obrońca prawosławia

3 Wyjaśnij, z jakich powodów doszło do zbliżenia Kozaków z Rosją. Jakie to miało skutki dla Rzeczypospolitej?

4.3 Potop szwedzki

- 1 Wytłumacz, dlaczego armia szwedzka posuwała się tak szybko w głąb Rzeczypospolitej w początkowym okresie potopu szwedzkiego.
- 2 Podkreśl w nawiasach właściwe informacje, tak aby zdania były prawdziwe.
 - Na mocy układu zawartego w 1655 roku w Kiejdanach Radziwiłłowie (*udzielili pomocy Janowi Kazimierzowi / poddali Litwę królowi Szwecji*).
 - Aby zmobilizować społeczeństwo polskie do walki z najeźdźcą, król Jan Kazimierz (*ogłosił Matkę Boską królową Polski / ruszył klasztorowi jasnogórskiemu z odsieczą*).
 - Wskutek pokoju zawartego w Oliwie Szwecja (*uzyskała prawa do Inflant / zrzekła się Inflant na rzecz Polski*).
- 3 Przyjrzyj się obrazowi i odpowiedz na pytania.

a) Jakie wydarzenie zostało ukazane na obrazie?

b) Kiedy miało ono miejsce?

c) Po czym można rozpoznać, jakie to wydarzenie?

- 4 Które informacje dotyczą Janusza Radziwiłła, a które – Stefana Czarnieckiego? Połącz opisy z portretami.

Janusz Radziwiłł

- zwolennik Jana Kazimierza •
- sygnatariusz układu w Kiejdanach •
- mistrz wojny podjazdowej •
- zwycięzca spod Warki •
- stronnik Karola Gustawa •
- dowódca wyprawy do Danii •
- zwolennik unii Litwy ze Szwecją •

Stefan Czarniecki

Porównaj postępowanie obu postaci w czasie potopu szwedzkiego. Kto – Janusz Radziwiłł czy Stefan Czarniecki – kierował się w swoich działaniach dobrem króla Polski i Rzeczypospolitej?

- 5 Wymień postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich z 1657 roku.

- 6 Które państwo możemy uznać za głównego zwycięzcę drugiej wojny północnej, a które – za największego przegranego? Uzasadnij swoją odpowiedź.

4.4 Wojny z Turcją w drugiej połowie XVII wieku

- 1 Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- a) Zamaluj dowolnym kolorem ziemię utraconą przez Rzeczpospolitą po upadku Kamieńca Podolskiego.
- b) Wstaw litery odpowiadające poniższemu opisom w odpowiednie kratki na mapie.

- A. Miasto, które król Jan III Sobieski uwolnił od oblężenia tureckiego, stojąc na czele wojsk polskich, niemieckich i austriackich.
- B. Potężna twierdza Rzeczypospolitej nad Dniestrem będąca bramą do Podola. Została zdobyta w 1672 roku przez wojska tureckie.
- C. Twierdza, w której pobliżu wojska polskie pod dowództwem hetmana Sobieskiego pokonały Turków w 1673 roku.
- D. Miejsce zawarcia traktatu pokojowego w 1699 roku, na mocy którego Turcja zwróciła Rzeczypospolitej Podole.

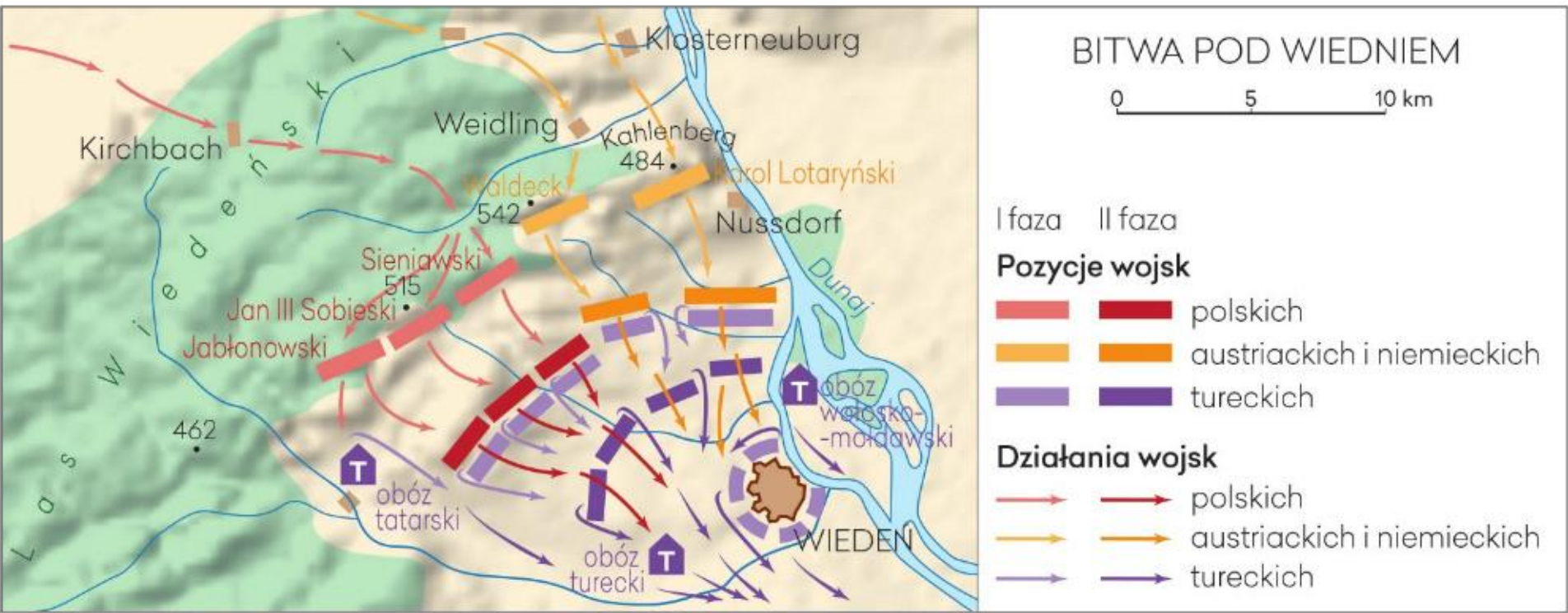

Na podstawie podręcznika i wiadomości z internetu przedstaw fakty z życia Jana III Sobieskiego, które świadczą o nim jako:

- utalentowanym wodzu – _____
- mecenasie kultury i sztuki – _____

3

Uzupełnij relację z bitwy pod Wiedniem. Skorzystaj z mapy.

W niedzielę dnia _____ roku pod Wiedniem starły się ze sobą armie – muzułmańska pod dowództwem wezyra _____ i chrześcijańska, na której czele stanął król Polski _____. Wojska austriackie i niemieckie zajęły lewe skrzydło. Na prawym skrzydle, na skraju _____ usytuowały się wojska polskie. Bitwa zaczęła się o poranku. Decydujące uderzenie nastąpiło dopiero około godziny 18.00, gdy król Polski pokierował szarżą _____. Zmusiła ona _____ do ucieczki z pola bitwy. Łupem zwycięzców stał się ogromny _____, znajdujący się na południowy zachód od miasta. W którym miejscu mogła rozegrać się scena ukazana na obrazie? Oznacz znakiem ✕ to miejsce na mapie.

Józef Brandt, *Bitwa pod Wiedniem*

4.5 Kryzys Rzeczypospolitej

- 1** Poniższy obraz przedstawia skutki potopu szwedzkiego. Opisz wydarzenia, które mogły poprzedzić ukazaną scenę.

Henryk Pillati, *Szwedzi w Polsce*

- 2** Uszereguj poniższe wydarzenia w taki sposób, aby utworzyły ciąg związków przyczynowo-skutkowych. W tym celu wpisz we właściwej kolejności litery, które im odpowiadają.

- A. Zmniejszenie dochodów szlachty z folwarków.
- B. Spadek zapotrzebowania na polskie zboże w Europie.
- C. Pogorszenie sytuacji chłopów w folwarkach.
- D. Pobudzenie produkcji w wyniku zwiększenia wymiaru pańszczyzny.

- 3 Co legło u podstaw rządów oligarchii magnackiej w Polsce?
Odpowiedzi zapisz w ramkach.

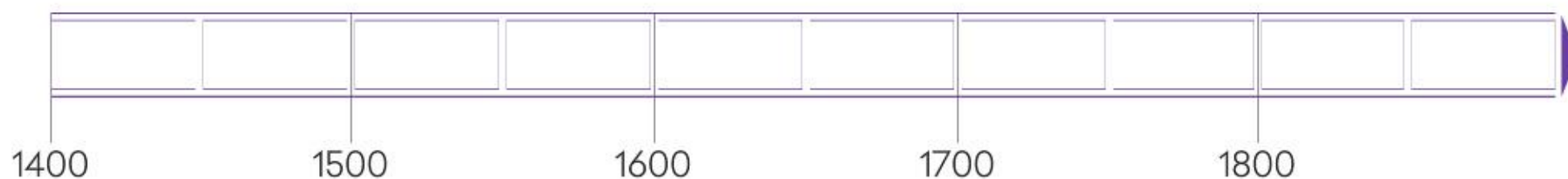
Rządy magnatów w Polsce

- 4 Przekonaj szlachtę do niestosowania zasady *liberum veto* podczas obrad sejmu walnego. Swoje argumenty przedstaw w formie listu skierowanego do posłów. Zilustruj je przykładami negatywnych skutków stosowania tej zasady.

Panowie bracia!

4.6 Barok w Polsce

1 Zaznacz czas trwania baroku w Polsce.

2 Które opisy odnoszą się do typowego XVII-wiecznego sarmaty? Połącz odpowiednie zwroty z ilustracją.

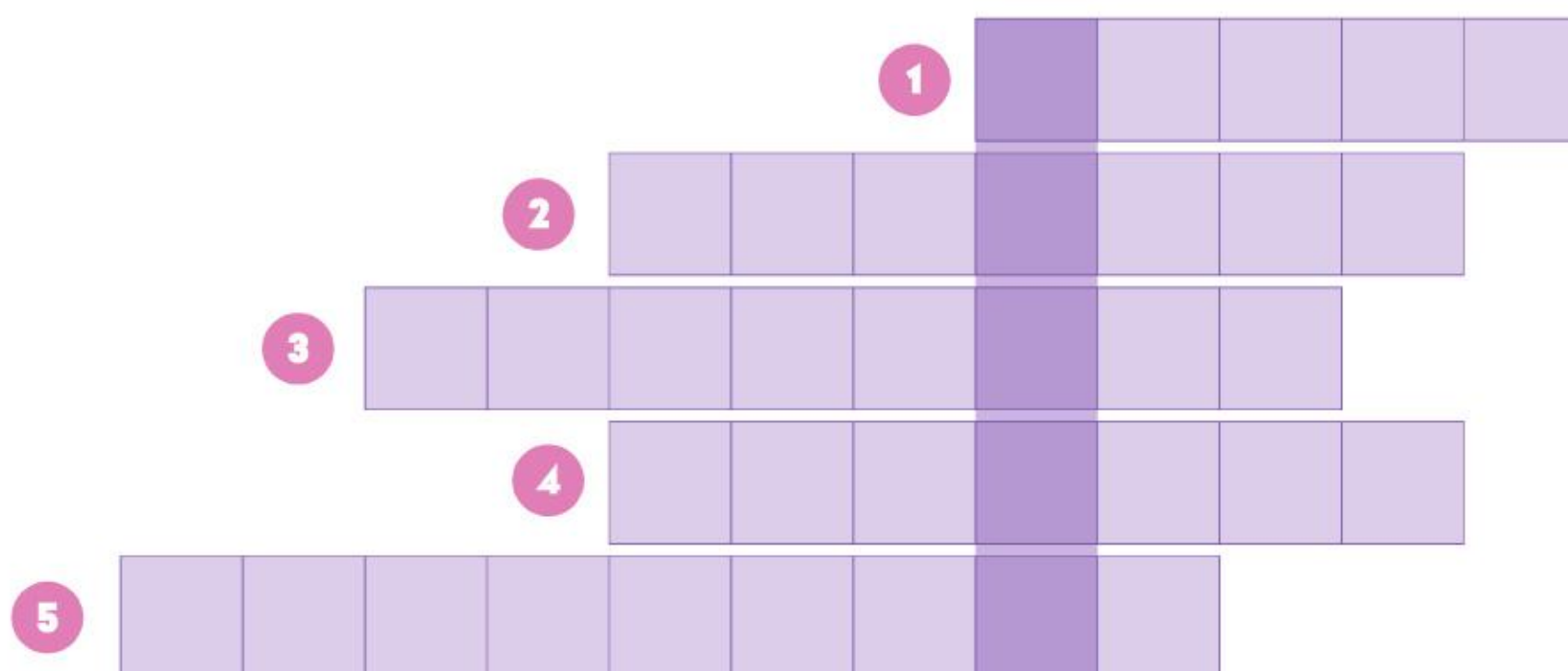

- obronę wiary katolickiej uważał za swój ważny obowiązek
- swe pochodzenie wywodził od Sarmatów – starożytnego ludu słynącego z męstwa
- kształcił się i dużo czytał
- szanował rodzinę i tradycję
- uwielbiał ucztę i polowania
- wyjeżdżał na zachód Europy, aby poznać nowoczesne metody pracy na roli
- odznaczał się gościnnością
- zachwycał się obyczajami i strojami cudzoziemskimi
- był dumny z ustroju Rzeczypospolitej i pozycji, jaką zajmowała szlachta

3 Wpisz w ramki czynniki, które umocniły w sarmatach negatywne postrzeganie cudzoziemców i osób innego wyznania.

4 Wymień dwa zabytki architektury barokowej w Polsce. Podaj przykłady spoza podręcznika.

- 5 Rozwiąż krzyżówkę, a dowiesz się, jak się nazywał stosowany w architekturze barokowej motyw dekoracyjny ukazujący aniołka.

1. Autor pamiętników będących źródłem informacji o życiu polskiej szlachty.
2. Nazwa zakonu, do którego należał Piotr Skarga.
3. Jan Andrzej... – poeta barokowy.
4. Długa wierzchnia suknia noszona przez sarmatów.
5. Miasto rodziny Branickich. Dzisiaj można tu zwiedzać ich barokowy pałac.

Hasło: _____

- 6 *Kto ojczyźnie swej służy, sam sobie służy.* Czy zgadzasz się z tym zdaniem Piotra Skargi? Jako argument podaj przykład z życia codziennego.

Podsumowanie działu 4

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- 1** Spraw polsko-szwedzkich dotyczyły układy podpisane
A. w Mitawie i Sztumskiej Wsi.
B. w Dywilinie i Polanowie.
C. w Buczaczu i Karłowicach.
- 2** W czasie bitwy pod Kircholmem w 1605 roku wojskami polsko-litewskimi dowodził
A. król Zygmunt III Waza.
B. Stanisław Żółkiewski.
C. Jan Karol Chodkiewicz.
- 3** Jedną z przyczyn wojen polsko-rosyjskich w drugiej połowie XVII wieku były
A. rozbieżne interesy obu państw na Ukrainie.
B. roszczenia Wazów do tronu w Moskwie.
C. najazdy Tatarów na ziemie Rzeczypospolitej.
- 4** Powstanie Chmielnickiego objęło swym zasięgiem
A. północne ziemie Wielkiego Księstwa Litewskiego.
B. terytorium Prus Królewskich i Prus Książęcych.
C. południowo-wschodnie ziemie Rzeczypospolitej.
- 5** Na mocy ugody w Perejasławiu
A. Ukraina uzyskała autonomię w Rzeczypospolitej.
B. Kozacy uznali zwierzchność cara rosyjskiego.
C. powstało niepodległe Księstwo Ruskie.
- 6** Uniezależnienie Prus Książęcych od Polski było skutkiem
A. traktatu pokojowego w Polanowie.
B. pokoju Grzymułtowskiego w Moskwie.
C. traktatów welawsko-bydgoskich.
- 7** Potop szwedzki miał miejsce
A. w pierwszej połowie XVII wieku.
B. w drugiej połowie XVII wieku.
C. w pierwszej połowie XVIII wieku.
- 8** Pogromca Turków i Tatarów, budowniczy Wilanowa, mecenas kultury – to mowa
A. o Zygmuncie III Wazie.
B. o Janie II Kazimierzu.
C. o Janie III Sobieskim.
- 9** Do wybitnych przedstawicieli polskiej literatury barokowej zaliczamy
A. Jana Brożka i Jana Heweliusza.
B. Piotra Skargę i Jana Andrzeja Morsztyna.
C. Janusza Radziwiłła i Jana Karola Chodkiewicza.

5.1 Gospodarka Europy Zachodniej

- 1 Podkreśl na zielono pozytywne zjawiska, jakie występowały w gospodarce zachodnioeuropejskiej w wiekach XVI i XVII, a na czerwono – zjawiska negatywne.

zanik pańszczyzny wzrost liczby mieszkańców miast wysoka inflacja
 podniesienie wydajności produkcji rolnej wzrost cen żywności
 zubożenie ludności rozwój handlu dalekomorskiego
 spadek siły nabywczej pieniądza rozwój handlu niewolnikami

- 2 Gospodarkom Rzeczypospolitej i Europy Zachodniej przyporządkuj charakterystyczne dla nich zjawiska. Wpisz odpowiadające im litery we właściwe rubryki tabeli.

A. Rozwój folwarków szlacheckich.	F. Skurczenie się rynku wewnętrznego.
B. Zwiększanie wymiaru pańszczyzny.	G. Rozwój systemu nakładczego.
C. Zamiana pańszczyzny na czynsz.	H. Słaby rozwój miast i dominacja produkcji cechowo-rzemieślniczej.
D. Rozwój miast.	
E. Pozarolnicza aktywność szlachty.	

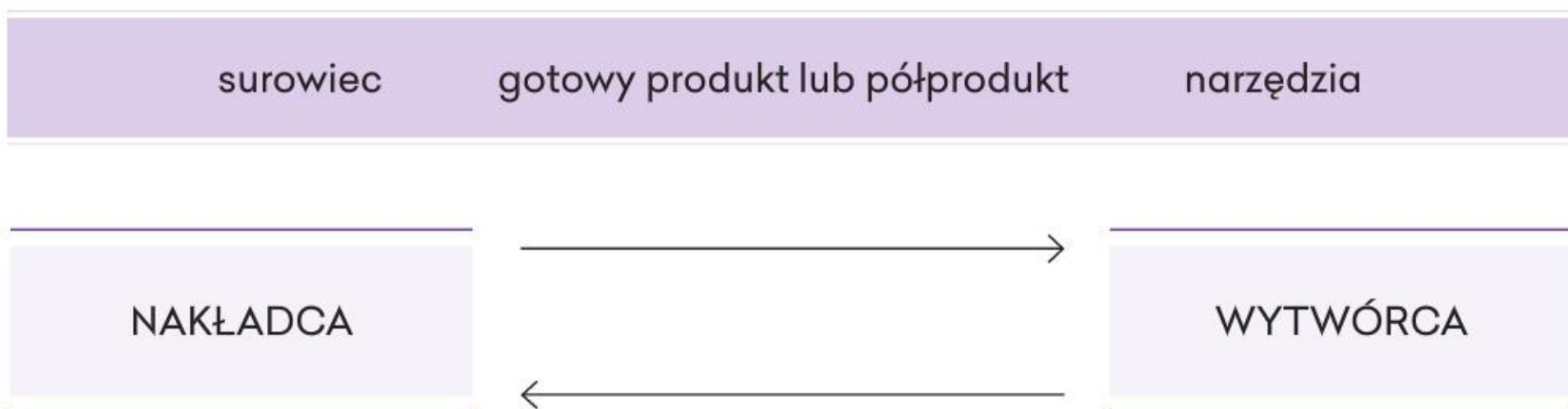
Gospodarka Rzeczypospolitej	Gospodarka Europy Zachodniej

- 3 Wyjaśnij, na czym polegało zjawisko ukazane na rysunku. Jakie były jego skutki dla chłopów?

- 4 Wymień działania, które stosowały mocarstwa kolonialne w walce o dominację w handlu międzykontynentalnym. Opisz je krótko.

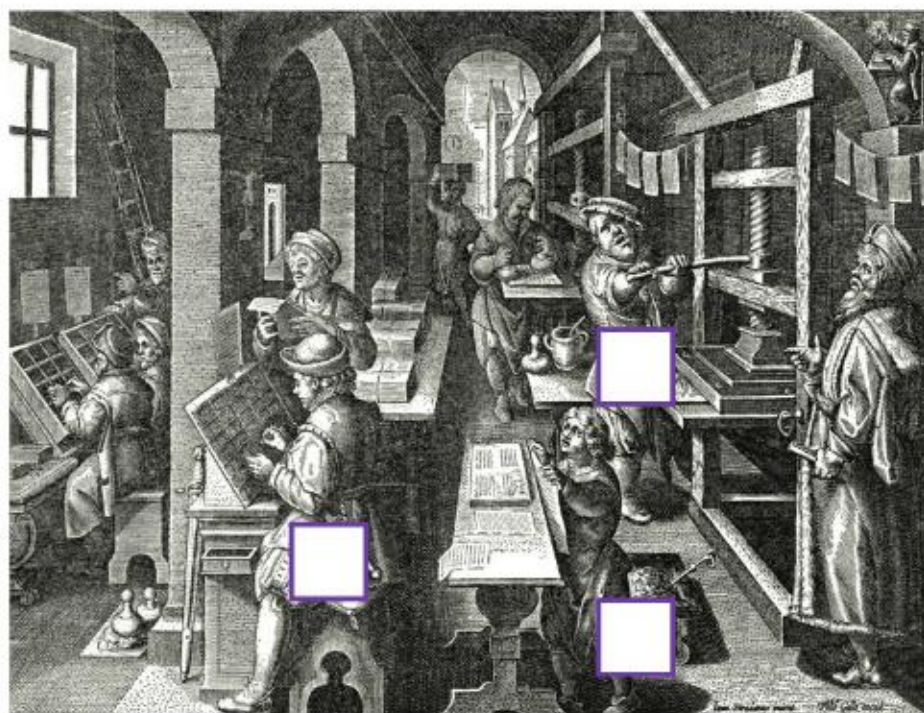
- 5 Uzupełnij schemat. Wpisz nad strzałkami odpowiednie wyrazy.

- 6 Przyjrzyj się czynnościom, które wykonują pracownicy drukarni i wykonaj polecenia.

- a) Wpisz w odpowiednie miejsca na ilustracji numery czynności opisanych w ramce.

1. Składa tekst, posługując się ruchomymi czcionkami.
2. Przyciska formę drukarską śrubą do papieru.
3. Sprawdza, czy arkusze wydrukowano prawidłowo.

- b) Czy praca w drukarni była zorganizowana tak jak w manufakturze? Uzasadnij odpowiedź.

5.2 Rewolucja w Anglii

1 Wyjaśnij, czego dotyczył konflikt Karola I Stuarta z opozycją.

2 Poniżej wymieszano hasła odnoszące się do dwóch systemów władzy w Anglii: monarchii (sprzed wybuchu rewolucji) i republiki. Wpisz odpowiadające im litery we właściwe rubryki tabeli.

- A. Ograniczanie praw parlamentu przez Karola Stuarta.
- B. Uprzywilejowanie arystokracji.
- C. Dyktatura Cromwella.
- D. Detronizacja monarchy.
- E. Ograniczenie przywilejów arystokracji.
- F. Stosowanie represji wobec purytanów.
- G. Obrona interesów średnich kupców.

Monarchia w Anglii 	Republika w Anglii

3 Czy w odniesieniu do wydarzeń z 1649 roku w Anglii uzasadnione jest określenie rewolucja? Przeczytaj definicję tego terminu i odpowiedz.

Rewolucja to gwałtowna zmiana ustroju politycznego i stosunków społecznych w jakimś kraju. Zmiana ta odbywa się przy szerokim udziale społeczeństwa oraz przy zastosowaniu środków, których nie przewiduje prawo.

Przeczytaj fragment *Deklaracji praw narodu angielskiego* i wykonaj polecenia związane z tekstem.

Po abdykacji wspomnianego króla Jakuba II i opróżnieniu tronu Jego Wysokość Książe Orański¹ [...] rozkazał ogłosić listy od lordów duchownych i świeckich [...]. W listach tych zlecił im obrać takich przedstawicieli, jak nakazywało prawo [...]. Przeto rzeczeni² lordowie duchowni i świeccy oraz Izba Gmin [...] oświadczają:

- 1. Że rzekoma władza zawieszania praw lub ich wykonywania na podstawie powagi królewskiej³, a bez zgody parlamentu jest bezprawiem. [...]
- 4. Ściąganie pieniędzy na użytek Korony [...] bez zezwolenia parlamentu, na dłuższy czas lub w inny sposób, aniżeli on zezwolił lub ma zezwolić, jest bezprawiem.
- 5. Poddani mają prawo zanosić do króla petycje⁴: wszelkie areszty i prześladowania za wnoszenie petycji są bezprawiem.
- 6. Tworzenie i utrzymywanie stałych armii w czasie pokoju bez zgody parlamentu jest sprzeczne z prawem. [...]

Źródło: *Deklaracja praw narodu angielskiego z 13 lutego 1689 r.*,
w: *Wiek XVI–XVIII w źródłach...*

¹ Książe Orański – Wilhelm III Orański.
² Rzeczeni – podani, wymienieni.
³ Powaga królewska – osoba króla, autorytet monarszy.
⁴ Petycja – oficjalne pismo do władz, zwykle zbiorowe, zawierające jakąś prośbę.

a) Napisz, do jakich wydarzeń nawiązano w pierwszym zdaniu zacytowanego fragmentu *Deklaracji*.

b) Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

<i>Deklaracja praw narodu angielskiego</i> wprowadzała w Anglii ustrój republikański.	☐ P	☐ F
Uchwalony dokument umacniał władzę parlamentu między innymi w zakresie stanowienia prawa.	☐ P	☐ F
<i>Deklaracja</i> ograniczała uprawnienia monarchy dotyczące wojska i nakładania podatków.	☐ P	☐ F

5.3 Absolutyzm Ludwika XIV

1 Postaw znak ✕ przy informacjach, które dotyczą króla Ludwika XIV.

- ☐ Nadał dodatkowe uprawnienia Stanom Generalnym.
- ☐ Zwalczał opozycję arystokratyczną i hugenotów.
- ☐ Wprowadził scentralizowany sposób zarządzania państwem.
- ☐ Podporządkował naukę, literaturę i sztukę interesom monarchii.
- ☐ Wprowadził tolerancję religijną we Francji.

2 Wymień najważniejsze założenia gospodarki merkantylistycznej.

- _____
- _____

3 Które towary i surowce mogły być objęte zakazem importu w warunkach gospodarki merkantylistycznej we Francji, a które takiemu zakazowi nie podlegały? Połącz ramki z właściwymi symbolami, przy czym światło zielone oznacza zezwolenie na import towarów do Francji, a czerwone – zakaz importu.

angielska wełna drewno z Rzeczypospolitej szafy gdańskie złoto z kolonii

holenderskie okręty armaty z Niemiec przyprawy z Indii sukno z Holandii

- 4 Przyjrzyj się obrazowi francuskiego malarza tworzącego w czasach Ludwika XIV i wykonaj polecenia.

Jean Garnier, *Alegoria Ludwika XIV*

a) Napisz, co jest tematem obrazu.

- 6 b) Podaj konkretny przykład, który świadczyłby o rozkwicie francuskiej kultury w czasach Ludwika XIV w dziedzinie, którą na obrazie symbolizuje jeden z przedmiotów.

- 5 Obejrzyj w internecie różne zdjęcia Wersalu. Co Ludwik XIV chciał zademonstrować światu poprzez budowę tej rezydencji?

- 6 Zaproponuj rozwiązanie, dzięki któremu sytuacja chłopów w kraju Ludwika XIV mogłaby ulec poprawie.

5.4 Oświecenie

- 1 Wymień poglądy oświeceniowych myślicieli na temat Kościoła, państwa i praw człowieka.

- 2** Przeczytaj fragment XVII-wiecznego dzieła księdza Wojciecha Tylkowskiego¹, a następnie popraw go zgodnie z tym, co głosiła oświeceniowa nauka.

Niektórzy uczą, że Słońce
w środku świata stoi, a Ziemia
około niego biega, ale to zdanie
[...] od Kościoła św. jest potępione
[od] roku 1616, a ku temu gdyby
Ziemia zamiast Słońca biegła,
rzucałoby budynkami i ludźmi
jako kamień młyński, gdy co na
nim położy, czulibyśmy też szum
wielki wiatru zawsze i owszem
musielibyśmy się palić, gdyż rzeczy
w wielkim biegu grzeją się i nawet
zapalają [...].

Źródło: *Wiek XVI–XVIII
w źródłach...*

¹ Ksiądz Wojciech Tytkowski – autor popularnego w epoce baroku dzieła *Uczone rozmowy, wszystką prawie zawierające filozofie*.

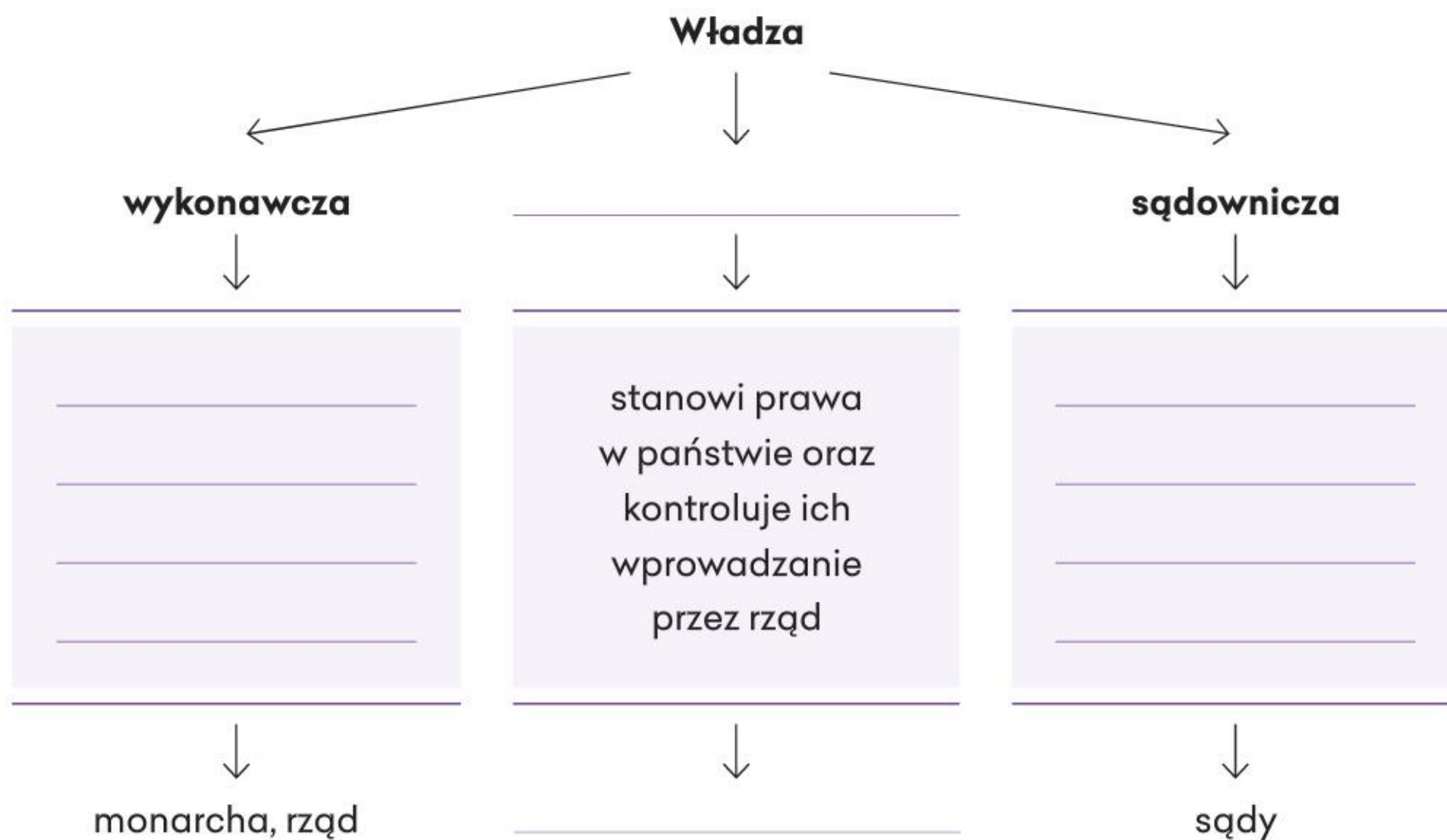
-

- # OŚWIECENIOWE ROZMAITOŚCI

WARSAWA, 21 WRZEŚNIA 1783 R., PIĄTEK

5 Uzupełnij schemat przedstawiający trójpodział władzy Monteskiusza.

6 Czy współcześnie w Polsce obowiązuje zasada trójpodziału władzy? Poprzyj swoją odpowiedź przykładem.

7 Odpowiedz na pytania związane z teorią umowy społecznej.

a) O czym mówiła zasada suwerenności narodu Jana Jakuba Rousseau?

8 b) Który z wymienionych poniżej ustrojów był najbliższy koncepcji Rousseau? Uzasadnij swój wybór.

demokracja ateńska	monarchia z czasów pierwszych Piastów	monarchia absolutna Ludwika XIV
--------------------	---------------------------------------	---------------------------------

5.5 Rosja, Prusy i Austria w XVIII wieku

1 Uzupełnij schemat.

Z jakimi problemami mierzyła się Rosja, zanim tron objął Piotr I?

Jakiej Rosji pragnął car?

Jakie działania podjął, by osiągnąć zamierzony cel? (wymień trzy)

- ---
- ---
- ---

2 Wyjaśnij, na czym polegał pruski militarizm.

3 Wstaw znak ✕ w kratki obok działań władz, które są zgodne z ideałami oświecenia.

- ☐ Podporządkowanie interesów państwa Kościołowi.
- ☐ Wprowadzenie obowiązku szkolnego.
- ☐ Sekularyzacja zakonów.
- ☐ Rozbudowa armii i wzmocnienie kontroli nad społeczeństwem.
- ☐ Opodatkowanie warstw uprzywilejowanych.
- ☐ Wprowadzenie tolerancji religijnej.
- ☐ Kontrola tekstów drukowanych przez urząd cenzorski.

- 4 Cesarz Józef II regulował stosunki w państwie za pomocą bardzo wielu dekrétów. Wymień pięć zadań, które szkoły i księża mieli wypełniać w służbie państwa.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

- 5 Podpisz wizerunki poszczególnych monarchów. Napisz, jakimi krajami władali.

Który z tych władców w największym stopniu zasługuje, twoim zdaniem, na tytuł monarchy oświeconego? Uzasadnij odpowiedź.

5.6 Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki

1 Napisz, w jaki sposób mieszkańcy kolonii brytyjskich w Ameryce bronili się przed wymienionymi działaniami władz metropolii.

eksport brytyjskich towarów do kolonii i nakładanie na nie wysokich ceł	→	
ograniczanie amerykańskiej wytwórczości	→	

2 Ułóż podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. W tym celu wstaw przy każdym z nich cyfrę. Zgodnie z tą numeracją przepisuj litery, którymi oznaczono poszczególne zdania, do kratek. Zapisz hasło i je wyjaśnij.

- ☐ O Uchwalenie *Deklaracji niepodległości*.
- ☐ G Kapitulacja Anglików pod Yorktown.
- ☐ R Pokój wersalski. Uznanie Stanów Zjednoczonych przez Anglię.
- ☐ K Bostońskie picie herbaty.
- ☐ N Zwycięstwo Amerykanów pod Saratogą.
- ☐ S Prezydentura Jerzego Waszyngtona.
- ☐ E Uchwalenie konstytucji Stanów Zjednoczonych.

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

—

3 Rozwiń skrót USA. Napisz, co on oznacza.

- 4 Jako uczeń polskiej szkoły w Nowym Jorku zgłaszasz pomysł nadania placówce imienia Kazimierza Pułaskiego. Napisz oficjalny list do władz miasta, w którym przedstawisz swój wniosek i argumenty na jego poparcie.

_____ , _____

Wniosek o nadanie szkole imienia Kazimierza Pułaskiego

Burmistrz Nowego Jorku

Szanowni Państwo,

- 5 Wymień najważniejsze uprawnienia prezydenta i Kongresu według konstytucji Stanów Zjednoczonych z 1787 roku.

Prezydent	Kongres
• _____	• _____
_____	_____
• _____	• _____
_____	_____

Podsumowanie działu 5

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- 1 Gospodarka kapitalistyczna najszybciej zaczęła się kształtować
A. w Anglii Tudorów.
B. we Francji Ludwika XIV.
C. w Rzeczypospolitej Wazów.
- 2 Aktywność *gentry* polegała na
A. zakładaniu folwarków nastawionych na produkcję zboża.
B. przestawianiu się z produkcji rolnej na hodowlę owiec.
C. tworzeniu kompanii walczących o dominację w światowym handlu.
- 3 Przyczyną rewolucji angielskiej nie było
A. umniejszanie roli parlamentu przez Karola I.
B. przejęcie dyktatorskiej władzy przez Olivera Cromwella.
C. dążenie *gentry* i mieszczan do ograniczenia przywilejów arystokracji.
- 4 Ustrój Francji z czasów Ludwika XIV to
A. monarchia parlamentarna.
B. republika prezydencka.
C. monarchia absolutna.
- 5 Burżuazją nazywa się
A. grupę zamożnych mieszczan.
B. hugenotów we Francji Ludwika XIV.
C. arystokrację feudalną w Anglii.
- 6 Zagadnieniem ruchu i przyciągania ziemskiego zajmował się
A. Otto van Guericke.
B. Denis Diderot.
C. Isaac Newton.
- 7 Autorem obrazu *Przysięga Horacjuszy* był wybitny przedstawiciel francuskiego klasycyzmu
A. René Descartes.
B. Jan Jakub Rousseau.
C. Jacques-Louis David.
- 8 Piotr I Wielki i Katarzyna II Wielka byli twórcami potęgi
A. Rosji.
B. Prus.
C. Austrii.
- 9 Zgodnie z konstytucją Stanów Zjednoczonych z 1787 roku władzę wykonawczą sprawował
A. Kongres.
B. Sąd Najwyższy.
C. prezydent.

6.1 Unia z Saksonią

1 Odpowiedz na pytania dotyczące wielkiej wojny północnej.

- Które państwa uczestniczyły w tej wojnie?
- Dlaczego Szwecja napadła na Rzeczpospolitą?
- Które wydarzenie odwróciło losy wojny?
- Jakie skutki wojna północna przyniosła Rzeczypospolitej?

2 Połącz każde hasło z odpowiednim władcą.

August II Mocny

- cieszył się poparciem Rosji •
- był sojusznikiem Karola XII •
- władał Polską i Saksonią •
- był sojusznikiem Piotra I •

Stanisław Leszczyński

- cieszył się poparciem Szwecji •

3 W ramach zapisano różne prawa, które uchwalono za panowania Augusta II. Zamaluj na zielono te korzystne dla Rzeczypospolitej, natomiast na czerwono – te, które twoim zdaniem przynosiły jej szkodę. Na żółto pokoloruj te, które trudno sklasyfikować.

ograniczenie uprawnień
hetmanów

utworzenie stałej armii

ustalenie liczebności
armii na 24 tysiące
żołnierzy

pozbawienie dysydentów prawa
uczestnictwa w sejmach

odebranie szlachcie protestanckiej
prawa do sprawowania urzędów

Przeczytaj fragment listu ministra Andrzeja Ostermana, polityka w służbie dworu rosyjskiego, do cara Piotra I z 1719 roku. Następnie wykonaj polecenia.

Jestem zdania, że i my powinniśmy postarać się zawczasu nie tylko zerwać jak najprędzej sejm grodzieński, ale też [...] wzniecić przeciwko królowi jakąś nową konfederację, nie żałując na to trudu ani pieniędzy. Taka konfederacja zawsze będzie użyteczna dla celów Jego Cesarskiej Mości [...], [po pierwsze:] pod tym pretekstem Jego Cesarska Mość może zawsze trzymać w Polsce swe wojska, [pod drugie:] za pomocą konfederacji zmusi się króla Augusta, by ostrożniej i nie tak publicznie przeciwko nam występował [...]. Powodów do konfederacji jest pod dostatkiem: że król August chce tron zapewnić synowi, że dąży do samowładztwa, że stara się podnieść Turków przeciwko Jego Cesarskiej Mości, a tym samym przeciwko Polsce, aby [...] zgnieść wolność Rzeczypospolitej – to wszystko wystarczy do podbechtania Polski¹ przeciwko królowi. [...].

Źródło: Minister Andrzej Osterman do cara Piotra I o możliwości ingerencji w Polsce, w: *Wiek XVI–XVIII w źródłach...*

¹ Podbechtanie Polski – tu: wzniecenie buntu polskiej szlachty przeciwko królowi.

a) Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Minister zniechęca cara do ingerowania w polskie sprawy.	☐ P	☐ F
Celem Ostermana jest osłabienie pozycji Augusta II oraz poróżnienie króla Polski ze szlachtą.	☐ P	☐ F
Nadawca listu dobrze się orientuje w sytuacji politycznej Rzeczypospolitej, o czym świadczy znajomość polskich realiów.	☐ P	☐ F

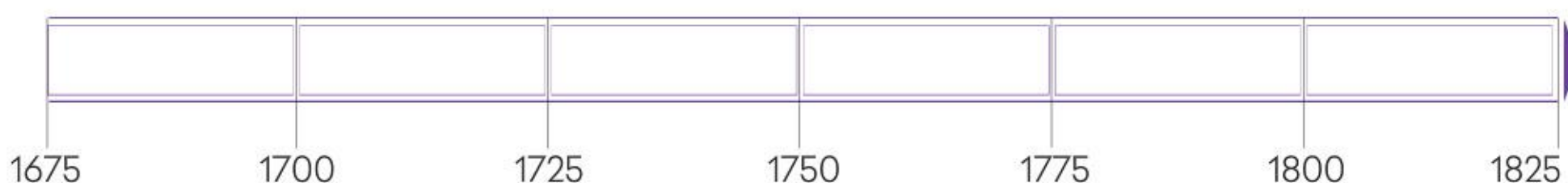
b) Napisz, jaka korzyść dla cara Piotra I, a jaka szkoda dla króla Polski i Rzeczypospolitej wynikała z polityki proponowanej przez ministra.

Korzyść dla Piotra I:	Szkoda dla króla i Rzeczypospolitej:

6.2 Czasy saskie

- 1 Wyjaśnij, z jakich powodów Rosja i Austria nie dopuściły do koronacji Stanisława Leszczyńskiego na króla Polski.

- 2 Zamaluj na osi czasu odcinek odpowiadający czasom saskim. Zaznacz daty graniczne i napisz, co oznaczają.

- 3 Wymień przykłady reform proponowanych przez Stanisława Leszczyńskiego
- w dziedzinie politycznej:

- w dziedzinie społeczno-gospodarczej:

- 4 Podkreśl właściwe wyrażenia, tak aby zdania były prawdziwe.

- Stanisław Konarski zawarł program reform Rzeczypospolitej w dziele (*Głos wolny wolność ubezpieczający* / *O skutecznym rad sposobie*).
- Zdaniem Konarskiego Rzeczpospolita powinna być (*monarchią absolutną* / *monarchią konstytucyjną*).

- 5 Konarski otrzymał medal *Sapere auso*, co oznacza: Temu, który odważył się być mądrym. Na czym polegała jego odwaga?

- 6 Które z poniższych informacji dotyczą Collegium Nobilium? Wstaw odpowiadające im litery w kratki na rysunku.

- A. Do kolegium mogli uczęszczać ubodzy chłopcy i mieszczaństwo.
- B. Szkoła przywiązywała wagę do wychowania patriotycznego.
- C. Założycielem placówki był Stanisław Leszczyński.
- D. Szkoła była przeznaczona dla synów magnaterii.
- E. Placówka powstała w pierwszej połowie XVIII wieku.
- F. Głównym celem szkoły była walka z dysydentami i reformacją.
- G. W szkole nauczano języków niemieckiego i francuskiego.
- H. Uczniowie kolegium mogli korzystać z pomocy naukowych.
- I. Szkoła negowała ideały oświeceniowe.

- 7 Podaj przykłady ożywienia kulturalnego w Polsce czasów saskich.

	Czasy saskie	

6.3 Ostatnia wolna elekcja

1 Uzupełnij zdania.

W 1764 roku na króla Polski wybrano stolnika litewskiego
_____. Był on popierany
przez carycę Rosji _____, która liczyła na to, że nowy
władca Polski będzie jej całkowicie posłuszny. Tymczasem król zaczął
reformować kraj. W 1765 roku założył placówkę kształcącą przyszłych
urzędników i oficerów – _____.
Jej wychowankiem był między innymi _____
_____ – bohater o wolność Polski i USA.

2 Przeczytaj fragment *Hymnu do miłości ojczyzny* autorstwa Ignacego Krasickiego. Pieśń stała się hymnem kadetów Szkoły Rycerskiej. Do czego zachęca młodych ludzi? Jaką ma wymowę?

Święta miłości kochanej ojczyzny,
Czują cię tylko umysły pocziwe!
Dla ciebie zjadłe¹ smakują trucizny.
Dla ciebie więzy, pęta niezelżywe².
Kształcisz³ kalectwo przez chwalebne blizny,
Gnieździsz⁴ w umyśle rozkoszy prawdziwe,
Byle cię można wspomóc, byle wspierać,
Nie żal żyć w nędzy, nie żal i umierać.

Źródło: I. Krasicki, *Święta miłości kochanej ojczyzny*,
w: W. Podgórski, *Polskie pieśni hymniczne*, Warszawa 1991

¹ Zjadłe – jadowite.

² Niezelżywe – niehańbiące.

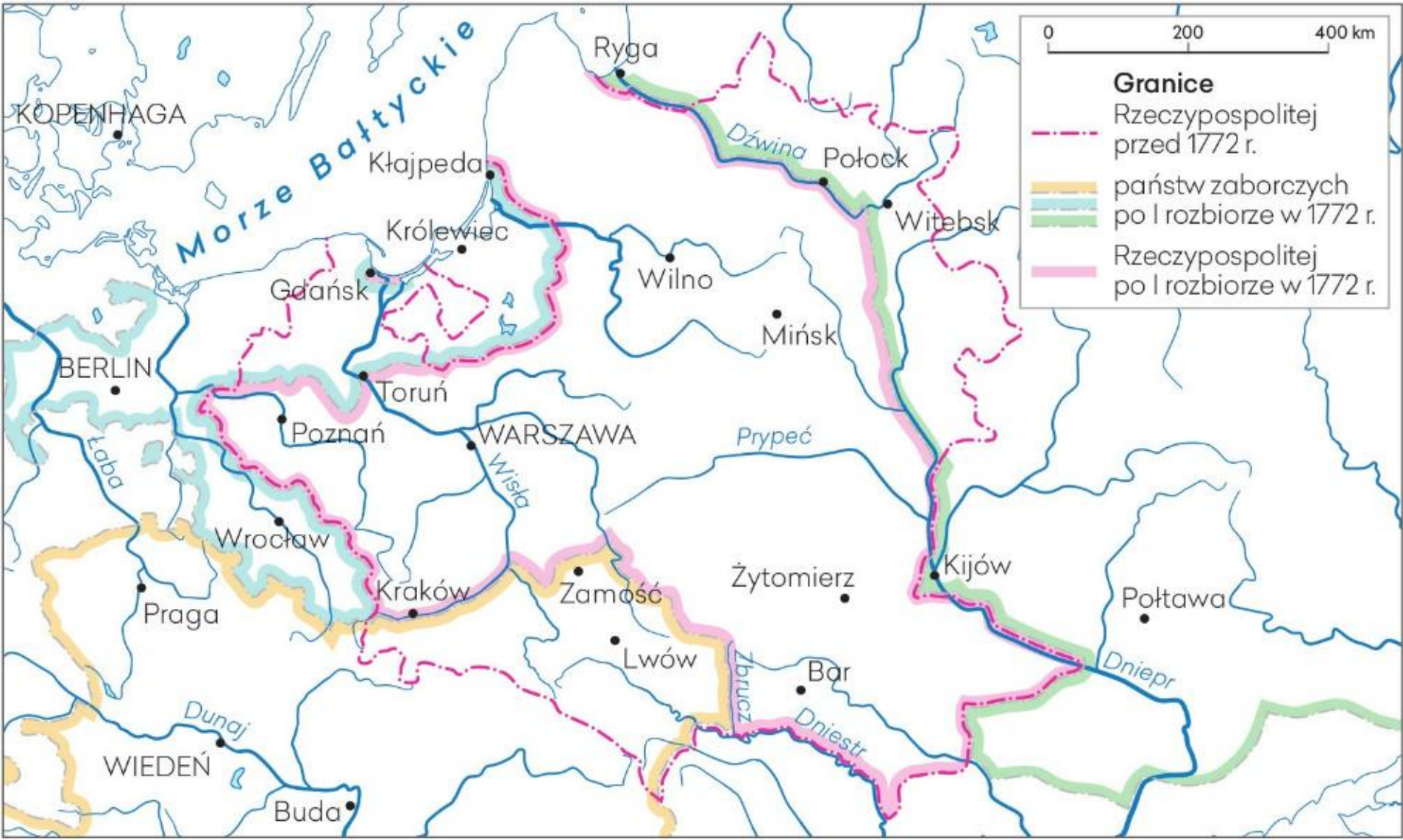
³ Kształcisz – tu: upiększasz.

⁴ Gnieździsz – tu: mieścisz, zawierasz w sobie.

- 3 Podaj dwa cele konfederacji barskiej, z którymi się zgadzasz (+) i dwa, które uważasz za niesłuszne (-).

Zgadzam się (+)	Nie zgadzam się (-)
• _____	• _____
• _____	• _____

- 4 Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- a) Postaw znak ✕ obok nazwy miejscowości, w której w 1768 roku zawiązano konfederację przeciwko Rosji i królowi.
- b) Zapisz we właściwych miejscach nazwy państw zaborczych.
- c) Zamaluj trzema różnymi kolorami ziemię utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz poszczególnych mocarstw w 1772 roku. Następnie pokoloruj sygnatury w poniższej legendzie.
- ☐ I zabór pruski
 ☐ I zabór austriacki
 ☐ I zabór rosyjski
- ✳ d) Napisz, jaki cel zrealizowały Prusy poprzez udział w I rozbiorze.
-
-
-

- 5 Napisz, czym w historii Polski zapisał się Tadeusz Rejtan.

- 6 Przeczytaj dwie opinie o Tadeuszu Rejtanie. Napisz, z czego wynikały rozbieżności w ocenie jego czynu.

Opinia 1	Opinia 2
<i>On godzien, aby z wszystkich zdjąć order i jemu na piersiach zawiesić.</i> Jeden z generałów o Rejtanie.	<i>Wzburzytel pokoju powszechnego i buntownik przeciwko ojczyźnie.</i> Fragment wyroku na Rejtana.

- 7 Napisz, na lekcjach z jakich przedmiotów uczniowie szkół pod opieką KEN rozwijali wiedzę dotyczącą wymienionych zagadnień i kształtowali opisane umiejętności.

poznawanie mowy ojczystej – _____

logiczne myślenie, umiejętność liczenia – _____

kształtowanie dumy z dokonań przodków – _____

zapoznanie się z kulturą innych państw – _____

zrozumienie mechanizmów rządzących światem – _____

Czy wymienione wyżej wiadomości i umiejętności uważasz za potrzebne i przydatne? Uzasadnij odpowiedź.

- 8 Na podstawie tekstu źródłowego ze s. 166 w podręczniku napisz, czy w twojej szkole są stosowane zalecenia KEN. Jeśli tak, to które?

6.4 Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja

1 Napisz, w jakich okolicznościach zwołano Sejm Czteroletni.

2 Zapisz nazwy stronnictw, które ukształtowały się w czasie obrad Sejmu Wielkiego. Następnie przyporządkuj do nich poszczególne hasła, wpisując litery na schemacie we właściwe miejsca.

A. Opowiadało się za *liberum veto*.

B. Sprzeciwiało się rządowi oligarchii magnackiej.

C. Jego członkowie byli zwolennikami umiarkowanych reform w kraju.

D. Reprezentowało interesy magnaterii i hetmanów.

E. Było skupione wokół osoby króla Stanisława Augusta.

F. Postulowało konieczność wprowadzenia w Polsce głębokich reform.

3 Napisz, jakie reformy przeprowadził Sejm Wielki, by naprawić następujące problemy:

- niskie dochody państwa –

- wpływ magnatów na politykę –

- słabą pozycję mieszczaństwa –

4 Wymień najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja.

5 Przeczytaj fragment pieśni *Witaj, majowa jutrenko*. Pochodzi ona z początków XIX wieku i upamiętnia wydarzenia z 1791 roku. Następnie wykonaj polecenia.

Witaj majowa jutrenko,
Świeć naszej polskiej krainie!
Uczcimy ciebie piosenką,
przy hulance i przy winie.

Nierząd braci naszych cisnął,
Gnuśność¹ w ręku króla spała.
A wtem trzeci Maj zabłysnął,
I cała Polska powstała.

Witaj Maj, piękny Maj,
U Polaków błogi raj!

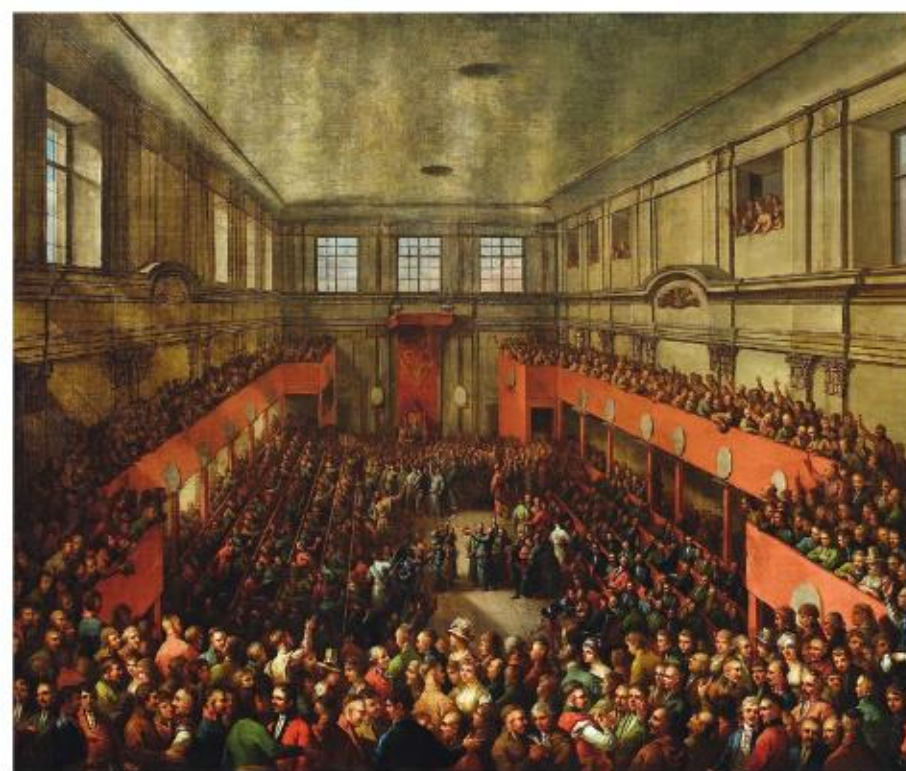
Wiwat Maj, piękny Maj,
Wiwat wielki Kołtataj!

Źródło: R. Suchodolski, *Witaj, majowa jutrenko*,
w: <https://bibliotekapiosenki.pl> [dostęp: 23.12.2018]

¹ Gnuśność – niechęć do pracy, bezczynność, ociężałość.

a) Napisz, w jakim świetle autor tekstu ukazuje Konstytucję 3 maja.

★ b) Określ nastrój pieśni.
Czy utwór dobrze oddaje
atmosferę majowych dni,
uwiecznioną na obrazie?

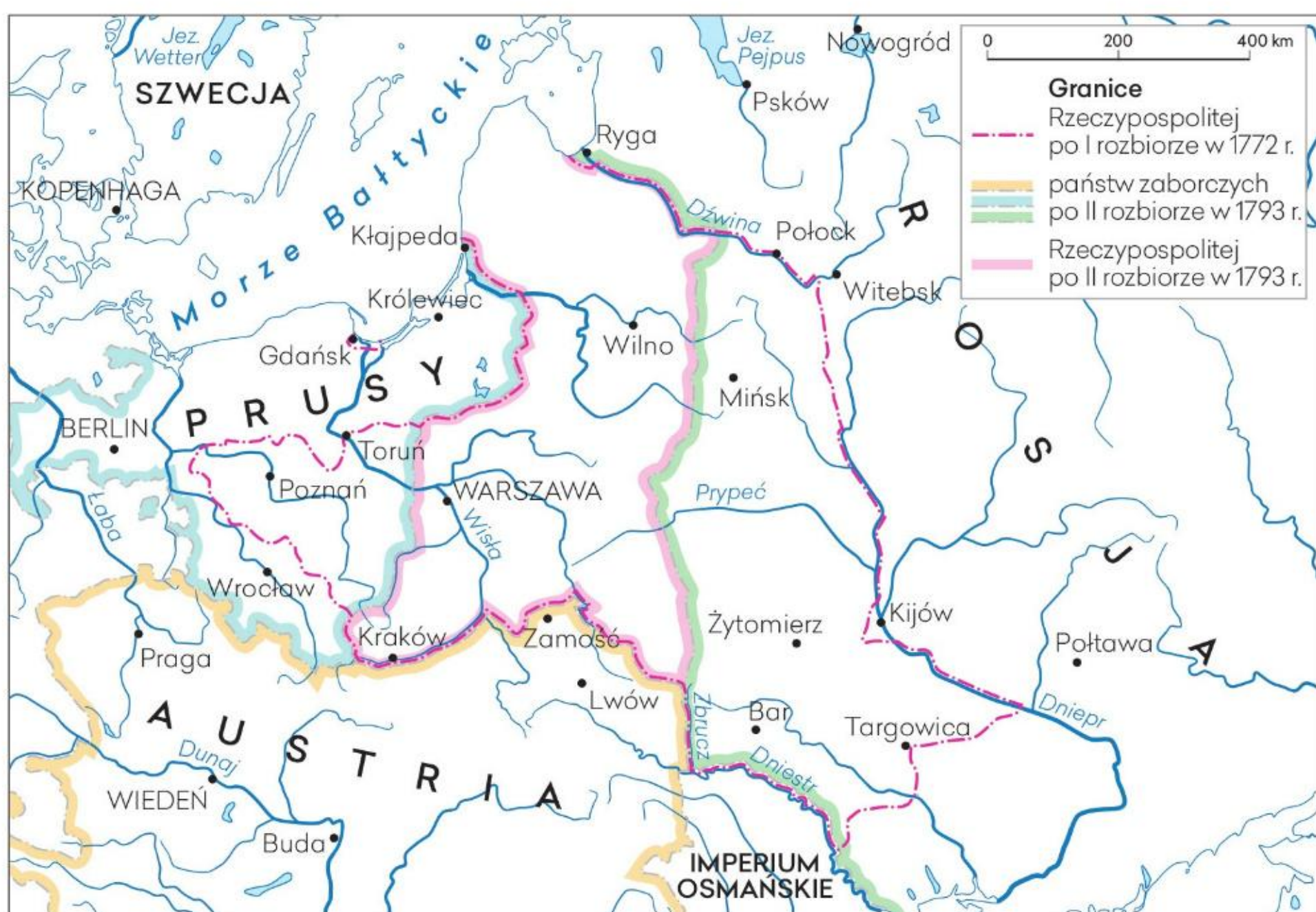
Kazimierz Wojniakowski, *Uchwalenie Konstytucji 3 maja*

6 Wymień cele konfederacji targowickiej.

- _____
- _____
- _____

Czy cele konfederacji były zbieżne z polityką Rosji? Uzasadnij odpowiedź.

7 Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- Zakreśl nazwę miasta, w którym obradował Sejm Wielki.
- Postaw znak **X** obok nazwy miejscowości, w której ogłoszono konfederację w 1792 roku przeciwko Konstytucji 3 maja.
- Zamaluj dwoma różnymi kolorami ziemie utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz poszczególnych mocarstw w 1793 roku. Następnie pokoloruj sygnatury w poniższej legendzie.

II zabór pruski

II zabór rosyjski

6.5 Powstanie kościuszkowskie i upadek Polski

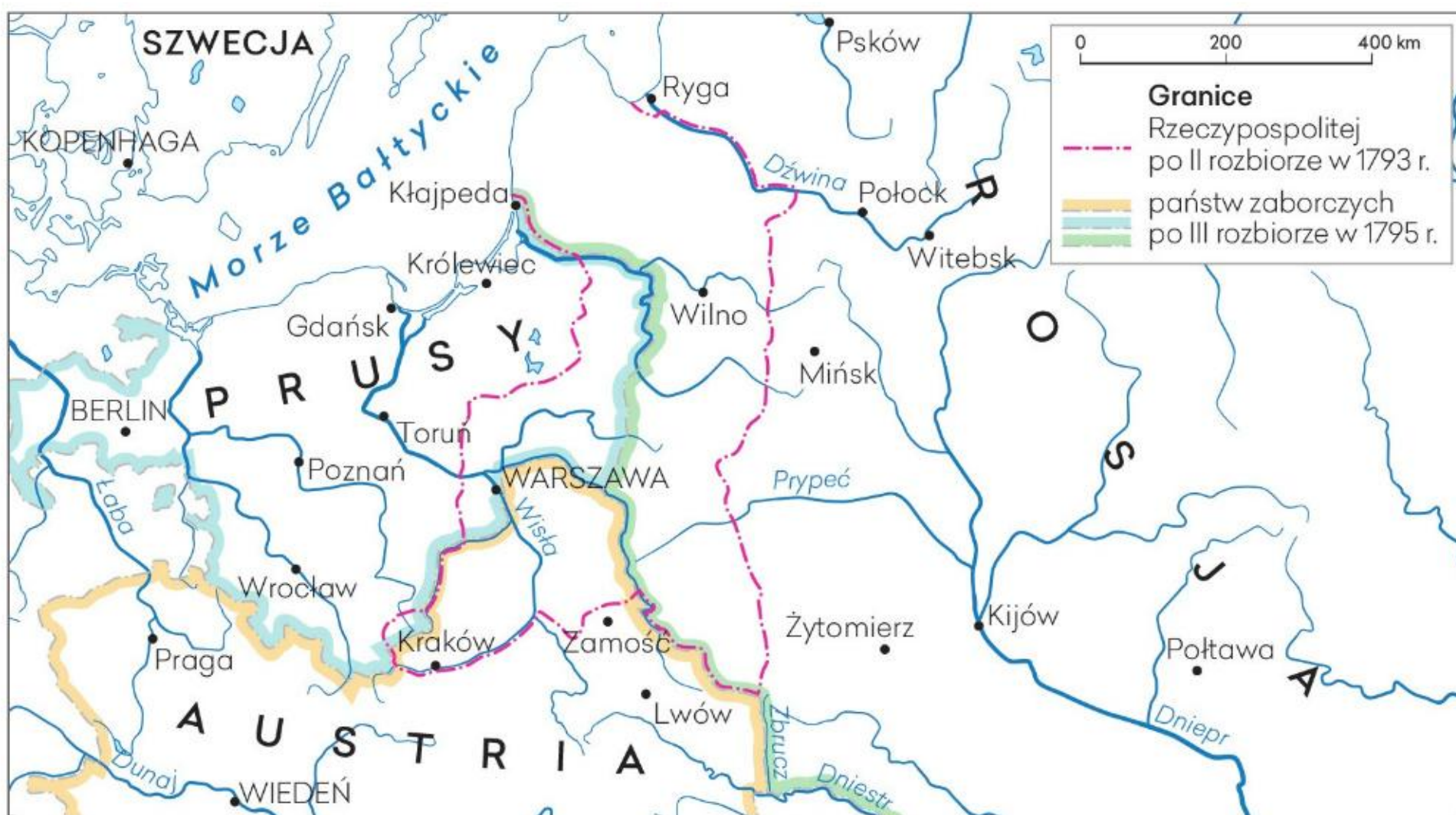
- 1 Napisz, jakie wydarzenia z insurekcji kościuszkowskiej zostały uwiecznione na obrazach. Następnie uporządkuj je w kolejności chronologicznej. Wstaw w kratki cyfry od 1 do 4.

- 2 Połącz postacie z odpowiednimi opisami.

Jan Kiliński •	• generał rosyjski, sprawca rzezi Pragi
Wojciech Bartos •	• przywódca insurekcji na Litwie
Tadeusz Kościuszko •	• naczelnik powstania 1794 roku
Jan Henryk Dąbrowski •	• chłop, bohater walk spod Racławic
Aleksander Suworow •	• szewc, przywódca powstania w Warszawie
Jakub Jasiński •	• dowódca wyprawy do Wielkopolski

- 3 Zamaluj na mapie trzema różnymi kolorami ziemie utracone przez Rzeczpospolitą na rzecz poszczególnych mocarstw w 1795 roku. Następnie pokoloruj sygnatury w poniższej legendzie.

☐ III zabór pruski ☐ III zabór austriacki ☐ III zabór rosyjski

- 4 Wykonaj polecenia na podstawie tekstu źródłowego.

1. [Lud] podług prawa zostaje pod opieką rządu krajowego.
2. Osoba włościanina¹ jest wolna.
3. Lud ma ulżenie w robociznach tak, iż ten, który robi dni 5 lub 6 w tygodniu, ma mieć 2 dni opuszczone w tygodniu; który robi 3 lub 4 w tygodniu, ma mieć opuszczony dzień 1; kto robił w tygodniu dzień 1, ma teraz robić w 2 tygodniach dzień 1 [...]. Takowe opuszczenie trwać będzie przez czas insurekcji.

T. Kościuszko

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach...*

¹ Włościanin – chłop.

a) Napisz, jaką nazwę nosi dokument. Kto i kiedy go wydał?

b) Czy postanowienia dokumentu mogły przekonać chłopów do udziału w powstaniu? Uzasadnij odpowiedź.

6.6 Czasy stanisławowskie

- 1** Połącz nazwiska pisarzy z ich dziełami.

Ignacy Krasicki •

Adam Naruszewicz •

Stanisław Staszic •

Julian Ursyn Niemcewicz •

Franciszek Zabłocki •

- *Historia narodu polskiego*

- *Powrót poła*

- *Monachomachia*

- *Przestrogi dla Polski*

- *Sarmatyzm*

- 2** Wypisz dwa cele Teatru Narodowego założonego w czasach Stanisława Augusta.

A blank stage with red curtains and a wooden floor, with a red carpeted area in the foreground. The stage is set for a presentation or performance, with a large white screen in the center. The foreground is a red carpeted area with a pattern of red and brown stripes. The stage floor is made of wooden planks. The curtains are red and hang on the sides of the stage. The screen is white and has two bullet points with lines for text.

- 3** Podaj nazwę budowli ukazanej na zdjęciu. Następnie wskaż na jej przykładzie cechy stylu klasycystycznego.

[illegible]

Podsumowanie działu 6

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- 1** W czasach panowania Stanisława Augusta miały miejsce następujące wydarzenia:
A. sejm niemy i wielka wojna północna.
B. otwarcie Collegium Nobilium i Biblioteki Załuskich.
C. uchwalenie Konstytucji 3 maja i II rozbiór Rzeczypospolitej.
- 2** Do dokonań Stanisława Konarskiego należało utworzenie
A. Collegium Nobilium.
B. Korpusu Kadetów.
C. Straży Praw.
- 3** Jednym z postulatów Stanisława Leszczyńskiego było
A. nadanie chłopom ziemi na własność.
B. wprowadzenie w Polsce republiki.
C. ograniczenie *liberum veto*.
- 4** Celem konfederatów barskich była obrona
A. dysydentów.
B. religii katolickiej.
C. króla Stanisława Augusta.
- 5** Miasta utracone przez Rzeczpospolitą w wyniku I rozbioru Polski to
A. Gdańsk i Toruń.
B. Lwów i Przemyśl.
C. Kraków i Warszawa.
- 6** Konstytucja 3 maja osłabiła wpływ na rządy w Polsce
A. magnatów.
B. mieszczan.
C. chłopów.
- 7** Mocarstwa ościenne dokonały III rozbioru Polski bezpośrednio w następstwie
A. przegranej wojny w obronie Konstytucji 3 maja.
B. uchwalenia Konstytucji 3 maja.
C. klęski insurekcji kościuszkowskiej.
- 8** Do bohaterów insurekcji kościuszkowskiej należeli
A. Jan Kiliński, Wojciech Bartos i Jakub Jasiński.
B. Franciszek Ksawery Branicki, Szczęśny Potocki i Seweryn Rzewuski.
C. Ignacy Krasicki, Wojciech Bogusławski i Stanisław August Poniatowski.
- 9** Upadek Rzeczypospolitej Obojga Narodów był skutkiem rozbioru z roku
A. 1785.
B. 1794.
C. 1795.

7.1 Wielka Rewolucja Francuska

- 1 Przyjrzyj się rysunkowi satyrycznemu ukazującemu społeczeństwo francuskie w końcu XVIII stulecia. Oceń, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Bohaterami rysunku są przedstawiciele trzech stanów: chłop, szlachcic i osoba duchowna.

☐ P

☐ F

Pomimo prześmiewczego charakteru, rysunek obrazuje poważny problem społeczny istniejący we Francji w czasach monarchii Burbonów.

☐ P

☐ F

Celem autora karykatury było potępienie nieróbstwa i lenistwa francuskich chłopów.

☐ P

☐ F

- 2 Wypisz na transparentach postulaty, które stan trzeci wysuwał w przededniu rewolucji francuskiej.

3 Uporządkuj wydarzenia w kolejności chronologicznej. Wpisz w kratki cyfry od 1 do 5.

- ☐ zwołanie Stanów Generalnych
- ☐ uchwalenie *Deklaracji praw człowieka i obywatela*
- ☐ zdobycie Bastyli
- ☐ uchwalenie konstytucji przez Konstytuante
- ☐ utworzenie Zgromadzenia Narodowego

4 Poniżej wymieszano hasła, które odnoszą się do sytuacji Francji sprzed rewolucji i z czasów jej trwania. Przyporządkuj odpowiadające im litery do właściwych rubryk w tabeli.

- A. Trójpodział władzy.
- B. Upadek znaczenia Stanów Generalnych.
- C. Zniesienie przywilejów stanowych.
- D. Nieograniczona władza monarchy.
- E. Monarchia konstytucyjna.
- F. Uprzywilejowanie Kościoła.
- G. Konfiskata dóbr kościelnych.
- H. Uprawnienia królewskie ograniczone przez konstytucję.
- I. Monarchia absolutna.

Francja sprzed 1789 roku	Francja z 1791 roku

5 Czy idee zawarte w *Deklaracji praw człowieka i obywatela* są według ciebie nadal aktualne? Uzasadnij odpowiedź.

7.2 Francja republiką

1 Wyjaśnij, kim byli

jakobini – _____

sankiuloci – _____

2 Przeczytaj przemówienie jakobina Maksymiliana Robespierre`a na posiedzeniu Konwencji Narodowej. Odpowiedz na pytania.

[...] Zdetronizowany król w republice nadaje się tylko do dwóch celów: do zakłócania spokoju w państwie i podkopania wolności, albo do wzmocnienia jednego i drugiego. [...] Jakież więc wybór dyktuje rozumna polityka dla sementowania świeżo narodzonej republiki? Należy wyręć gęboko w sercach wzgardę dla władzy królewskiej i porazić strachem wszystkich stronników króla. [...] Żądam, aby Konwencja Narodowa uznała Ludwika za winnego i zasługującego na karę śmierci!

Źródło: <http://www.loustrzyki.edu.pl> [dostęp: 30.12.2018]

a) Kiedy Robespierre wygłosił niniejsze przemówienie? Zaznacz ten moment na osi czasu.

b) Czego domagał się Robespierre?

c) Jakich argumentów użył?

3 Porównaj poniższe wypowiedzi z tymi z podręcznika na s. 188. Otocz zieloną pętlą postacie, których sytuacja w wyniku rewolucji francuskiej poprawiła się, a na czerwono – tych mieszkańców Francji, którym po 1789 roku zaczęło się wieść gorzej.

Otrzymałem ziemię na własność i zostałem zwolniony z zobowiązań na rzecz państwa. W kraju jednak wciąż jest niespokojnie i niebezpiecznie, bo trwa wojna domowa.

Rewolucjoniści skonfiskowali dobra kościelne i przekazali je swoim zwolennikom. Utraciłem źródło dochodu. Zostałem aresztowany, gdyż ktoś doniósł, że jestem wrogiem republiki i rewolucji.

Wreszcie nastąpiła równość i sprawiedliwość. Zawdzięczam rewolucji wysokie stanowisko urzędnicze. Muszę jednak się mieć na baczności. Jakobini aresztują każdego, kto jest niechętny republice.

Zostałem usunięty ze stanowiska, jakie piastowałem na dworze. Odebrano mi przywileje. Od czasu, gdy władzę przejęli jakobini łatwo być posądzonym o wrogość do rewolucji, dlatego boję się mówić więcej.

Scharakteryzuj stosunek poszczególnych postaci do rządów jakobinów. Czy jest on, twoim zdaniem, uzasadniony?

4 Wymień dwa najważniejsze, twoim zdaniem, sukcesy Wielkiej Rewolucji Francuskiej oraz wskaż jej dwie największe porażki.

Sukcesy	Porażki
• _____	• _____
• _____	• _____

7.3 Podboje napoleońskiej Francji

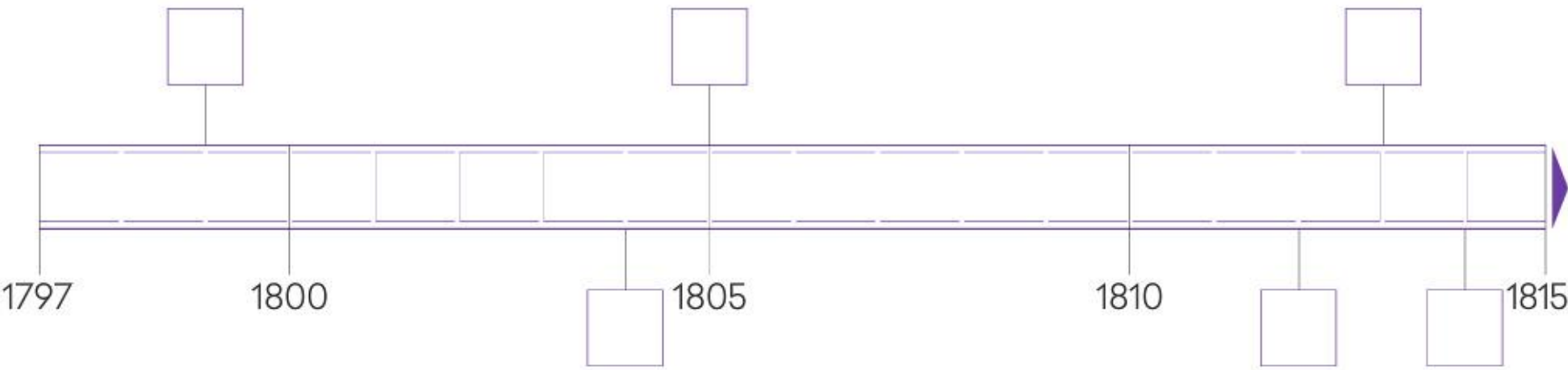
1 Przedstaw dokonania Napoleona w następujących dziedzinach.

Gospodarka	Sztuka wojenna	Prawodawstwo

2 Napisz, co uważasz za największe osiągnięcie Napoleona. Uzasadnij odpowiedź.

3 Uporządkuj wydarzenia w kolejności chronologicznej. Wpisz litery odpowiadające poszczególnym wydarzeniom we właściwe kratki.

- A. Wyprawa Wielkiej Armii na Rosję.
- B. Koronacja cesarska Napoleona.
- C. Abdykacja Napoleona i wygnanie na wyspę Elbę.
- D. Zwycięstwo cesarza pod Austerlitz.
- E. Napoleon pierwszym konsulem.
- F. Klęska Francuzów w bitwie pod Lipskiem.

- 4 Ponizej przedstawiono kilka opinii, które mogły być wyrażone przez mieszkańców europejskich państw w czasach napoleońskich. Odgadnij, o które państwa chodzi. Zapisz ich nazwy.

Pomimo że Napoleon gromił nasze armie pod Austerlitz i Frydlandem, zatrzymamy pochód Wielkiej Armii na Moskwę.

Cesarz Francuzów bije w polu wszystkich zaborców mojej ojczyzny. Gdy pokona Rosję, na pewno wskrzesi nasze państwo w granicach sprzed 1772 roku.

Napoleon poniósł klęskę w starciu z naszą flotą, dlatego próbuje wziąć nas głodem przez narzucenie blokady kontynentalnej.

Mój cesarz poniósł duże straty na skutek napoleońskich podbojów – utracił północne Włochy, Wenecję, część Galicji i przywództwo w Rzeszy Niemieckiej.

- 5 Wymień społeczno-gospodarcze skutki wojen napoleońskich.

- 6 Czym się różnią oba przedstawienia Napoleona?

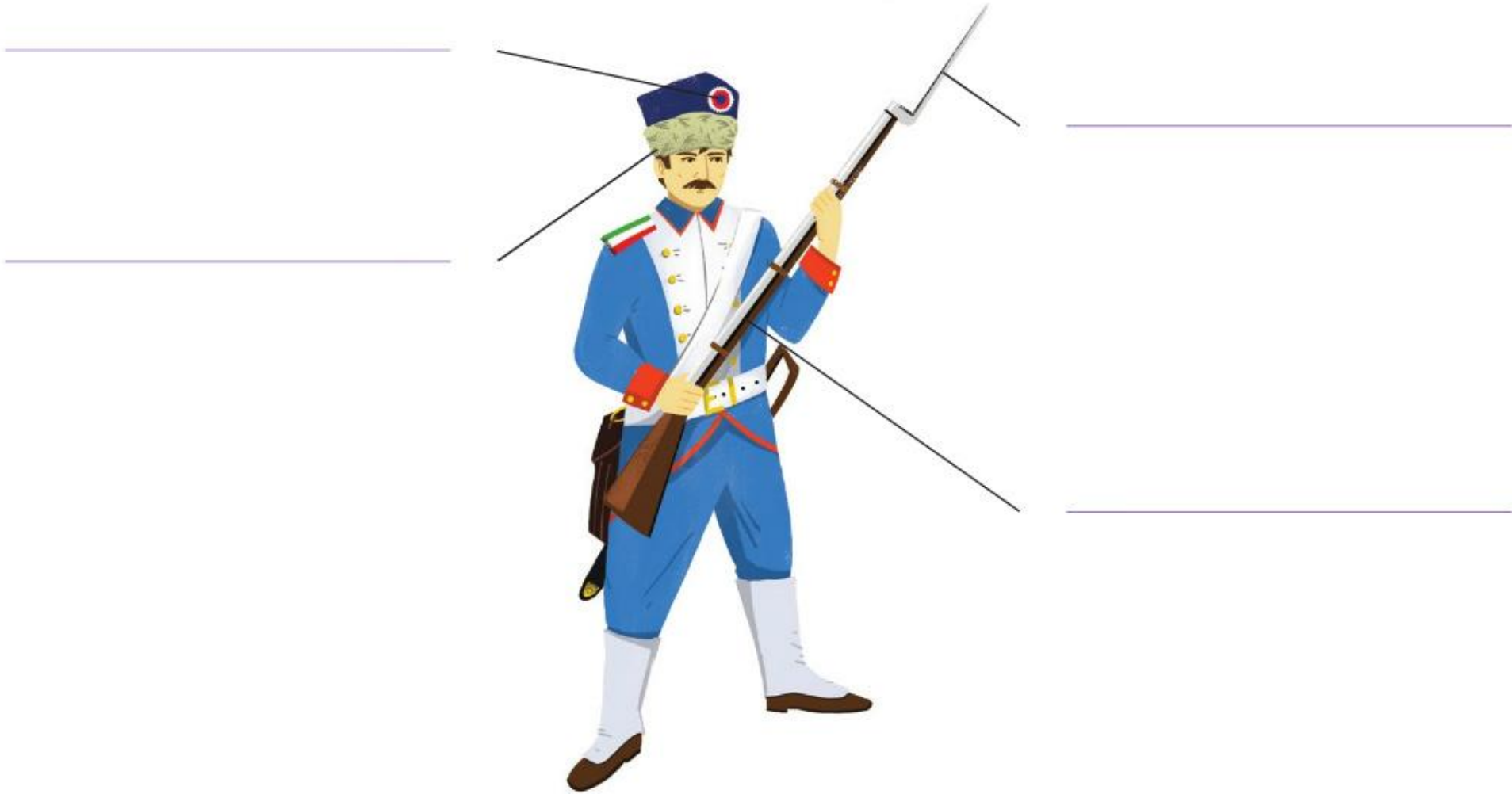

7.4 Legiony Polskie we Włoszech

- 1 Po 1795 roku większość polityków uważała, że odzyskanie niepodległości przez Polskę jest możliwe tylko dzięki walce zbrojnej u boku Francji. Wpisz dwa argumenty potwierdzające słuszność takiej opinii i dwa argumenty przeciwnie.

Walka o wolność Polski w sojuszu z Francją	
Argumenty „za”	Argumenty „przeciw”
• _____ • _____	• _____ • _____

- 2 Podpisz elementy umundurowania i uzbrojenia polskiego legionisty.

- 3 Zapoznaj się z życiorysem generała Jana Henryka Dąbrowskiego. Czy ta postać może być dla współczesnych Polaków wzorem patriotyzmu? Uzasadnij odpowiedź.

- 4 Wyjaśnij, dlaczego tak dużą wagę przywiązywano do wykształcenia i wychowania żołnierzy służących w Legionach Polskich.
-
-

- 5 Pierwotnie *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech* liczyła sześć zwrotek; dwie z nich nie znalazły się jednak w oficjalnym tekście polskiego hymnu. Przeczytaj dwie pominięte zwrotki, a następnie odpowiedz na pytania i wykonaj polecenie.

Niemiec, Moskal¹ nie osiedzie²,
Gdy jąwszy pałasza³,
Hasłem wszystkich zgoda będzie
I ojczyzna nasza.

Na to wszystkie jedne głosy⁴:
Dosyć tej niewoli!
Mamy Racławickie Kosy⁵,
Kościuszkę Bóg pozwoli⁶.

Źródło: J. Wybicki, *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*,
w: <https://wolnelektury.pl> [dostęp: 3.01.2019]

¹ Moskal – Rosjanin.

² Nie osiedzie – nie osiędzie.

³ Jąwszy pałasza – chwyciwszy za broń.

⁴ Jedne głosy – jeden głos.

⁵ Racławickie Kosy – symbol walki całego narodu, również chłopów, tak jak to miało miejsce pod Racławicami w czasie insurekcji kościuszkowskiej.

⁶ Kościuszkę Bóg pozwoli – sformułowanie wyrażające nadzieję, że Tadeusz Kościuszko, cieszący się dużym autorytetem wśród Polaków, stanie na czele Legionów.

a) *Niemiec, Moskal nie osiedzie...* – kogo miał na myśli Józef Wybicki?

b) Co zdaniem autora tekstu jest potrzebne, by ojczyzna znów stała się wolna?

c) Podkreśl fragment, w którym twórca tekstu nawiązał do wydarzeń insurekcji kościuszkowskiej.

- Czy Legiony Polskie osiągnęły cele zawarte przez Józefa Wybickiego w tekście *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*? Wyjaśnij dlaczego.
-
-
-
-

7.5 Księstwo Warszawskie

- 1 Wymień trzy wydarzenia, w następstwie których utworzono Księstwo Warszawskie.

Księstwo Warszawskie

- 2 Przeczytaj kompetencje poszczególnych organów władzy wymienione w konstytucji Księstwa Warszawskiego. Wpisz literę **K** w kratki obok uprawnień przysługujących królowi, a literę **S** obok tych, którymi dysponował sejm.

- ☐ prowadzenie polityki zagranicznej
- ☐ uchwalanie podatków
- ☐ zatwierdzanie projektów ustaw przygotowanych przez Radę Stanu
- ☐ mianowanie i odwoływanie członków rządu
- ☐ wydawanie dekretów

- 3 Napisz, czego dotyczył dekret grudniowy. Czy był on bardziej postępowy niż uniwersał połaniecki? Uzasadnij odpowiedź.

- 4 Przyjrzyj się mapie konturowej i wykonaj polecenia.

- a) Zamaluj na mapie dowolnym kolorem terytorium Księstwa Warszawskiego z 1807 roku, a następnie innym kolorem ziemi przyłączone do Księstwa w 1809 roku. Pokoloruj odpowiednio sygnatury w poniższej legendzie.

obszar Księstwa Warszawskiego w 1807 roku

ziemie przyłączone do Księstwa Warszawskiego w 1809 roku

- b) Postaw znak ✕ obok miejscowości, w której podpisano traktat pokojowy, na mocy którego powstało Księstwo Warszawskie.

- 5 Napisz, dlaczego doszło do upadku Księstwa Warszawskiego.

- Oceń znaczenie powstania Księstwa Warszawskiego dla Polaków.

Podsumowanie działu 7

Zaznacz właściwe zakończenia zdań.

- 1 Przedstawiciele stanu trzeciego we Francji to
A. arystokraci, wysocy urzędnicy i oficerowie.
B. kupcy, lekarze i chłopci.
C. biskupi, księża i zakonnicy.
- 2 Wydarzeniem, które uznaje się za symboliczny początek Wielkiej Rewolucji Francuskiej było
A. zdobycie Bastylki.
B. skazanie Ludwika XVI na śmierć.
C. objęcie władzy przez Napoleona Bonaparte.
- 3 Nadanie chłopom na własność użytkowanej przez nich ziemi nazywamy
A. konfiskatą.
B. uwłaszczeniem.
C. egzekucją.
- 4 Skutkiem Wielkiej Rewolucji Francuskiej nie było
A. ogłoszenie Francji republiką.
B. wprowadzenie terroru politycznego.
C. umocnienie władzy króla Ludwika XVI.
- 5 W 1812 roku Napoleon poprowadził wyprawę na niezdobytą dotychczas
A. Rosję.
B. Wielką Brytanię.
C. Turcję.
- 6 Legiony Polskie pod dowództwem Jana Henryka Dąbrowskiego zostały utworzone
A. w północnych Włoszech.
B. na terenie Francji.
C. na ziemiach polskich.
- 7 Na mocy konstytucji Księstwa Warszawskiego władzę w tym państwie objął
A. cesarz Francuzów Napoleon Bonaparte.
B. generał Jan Henryk Dąbrowski.
C. król Saksonii Fryderyk August I Wettin.
- 8 Bohater spod Raszyna i Lipska, naczelny dowódca armii Księstwa Warszawskiego to
A. Józef Wybicki.
B. Józef Poniatowski.
C. Jan Koziński.
- 9 Księstwo Warszawskie istniało w latach
A. 1807–1815.
B. 1807–1809.
C. 1809–1815.

Grupa MAC S.A.
ul. Witosa 76
25-561 Kielce

www.mac.pl

ISBN 978-83-8108-586-1

indeks 881296